

פסקה

עמדת התביעה בעדרוור נגד דחיתת הסדר טיעון

אורן גול*

הערת פסיקה: ע"פ 02/02, 7132, פרץ ומזהבי נ' מדינת ישראל (טרם פורסם)

וע"פ 02/02 פלונים נ' מדינת ישראל (טרם פורסם)

התביעה עורכת הסדר טיעון עם נאשם, ובמסגרתו מבקשת מבית המשפט שיטול על הנאשם עונש קל יחסית. הערכאה הראשונה דוחה את בקשת התביעה ומטילה עונש כבד מהבוקש, הנאשם מעורר. האם רשותה התביעה לתמוך בגין הדין שנייתן בניגוד לדעתה בפני עצמה העדוע? לאחרונה ניתנו תשומות סותרות לשאלת זו בשני פסקי דין שניתנו על ידי הרכבים שונים בבית המשפט העליון, מטרת המאמר היא לבחון סוגיה זו.

הסדר טיעון הוא חווה רשות, ויש לפניו על פי דיני החוזים. בהיעדר סיג מפורש בהסדר הטיעון הקובל אחרית, אין הסדר הטיעון מגביל את התחריבות התביעה לשלב הדיונים הראשוני בלבד. מטעם זה התביעה רשאית לטיעון בגין הדין להסדר רק אם התקיימו התנאים להשתחררות מההסדר, על פי דיני החוזים השלטוניים, דהיינו אם צורכי ציבור היוניים מחייבים השחררות זאת. לפיכך אין לאפשר ל התביעה השתחררות מהסדר טיעון אלא אם ההסדר כת מזיך עד כי התביעה רשאית הייתה להשתחרר ממנו גם במלך הדיונים בערכאה הראשונה או אם התגלו נסיבות חזותיות מאז פסק הדין בערכאה הראשונה. בכלל מקרה,

* מרצה, הפקולטה למשפטים, אוניברסיטת חיפה.

תודה נחינה לפרופ' דפנה ברק-אור, ד"ר דייד ויינר ולמר יהושע לمبرג שהערותיهم על גרסה מוקדמת של המאמר סייעו לי מאוד בגיבושו. תודה גם לחברי מערכת דין ודבירם, וביחוד לבב' פניה אלון, אשר נכונתה לקרוא כל תיקון ולהאריך נקודת תדשות בכל עת סיעה כל כך בהשלמת המאמר. תודה מיוונית נוספת לגבת אורלי אורן, עוררת המחקר שעמלה הרבה על ערכית המאמר והוסיפה מהעורותיה המועלות בתקופת גיבוש החומר.

מקום שבו התייעזה משתחררת מהסדר טיעון, יש לאפשר לנ羞ם לחזור בו מהודאותו. קבלת תודאה של הנ羞ם שניתנה על בסיס הבטחה שלא קיימה סותרת את הדין בישראל ופוגעת שלא לצורך בוכות הנ羞ם להליך הוגן.

א. מבוא. ב. פרשות פרץ ומזרחי ופרשת פלוניים: 1. פרשות פרץ ומזרחי; 2. פרשת פלוניים; ג. הסדר טיעון כהסכם רשות במשפט הפלילי. ד. היקפה החוזי של התחייבות התייעזה: 1. סייג מפורש לחייב התייעזה לטשטוט מן הסדר בערעור; 2. פרשנות הסדר טיעון – הדין בארץות הברית; 3. פרשנות הסדר טיעון – הדין בישראל; 4. פירוש התחייבות התייעזה לאור כליל הפרשנות בחוים; 5. חמקנתה. ה. הלכת ההשתחררות: 1. הלכת ההשתחררות – כלל; 2. השתחררות מהסדר טיעון לפני סיום ההליכים בערכאת הראשונה; 3. השתחררות מהסדר טיעון בשלב הערעור; 4. השתחררות מהסדר טיעון ותוקפה של הודאת נ羞ם. ו. מסקנות.

א. מבוא

התחייבת הפלילית עורכת הסדר טיעון עם נ羞ם. במסגרתו היא מתחייבת לבקש מבית המשפט הטלת עונש מסוים, קל יחסית בתמורה להסכמה הנ羞ם להודות. בית המשפט מרישי את הנ羞ם על פי הודאותו, אך מטיל עליו עונש כבד מזה שביקשה התייעזה. הנ羞ם מעורער על ההחלטה. האם התייעזה חייבת לתמוך בערעורו או שמא היא רשאית לטען כי צדק בבית המשפט בדוחתו את הסדר הטיעון שהוא המליצה עליו? בשלושה ערעורים פליליים שנידונו לאחרונה בבית המשפט העליון ניתנו לשאלת זו תשובה שניות. בפרשות פרץ ומזרחי נקבע כי נ羞ם המסתכנים להסדר טיעון וכי לא ניתן כי המדינה תגן עליו בכל הערכאות. לפיכך התנגדות המדינה לעדעור אינה יכולה להשפיע על ההחלטה אם יש לבב את הסדר הטיעון. בעניין פלוניים¹ נקבע כי לאחר שהסדר טיעון נדחה על ידי בית המשפט, התייעזה רשאית לעיין בו מחדש, ואם היא משוכנעת כי אין ראי, היא רשאית לתמוך בධיתחו בערכאת הערעור.²

במאמר זה אבקש לבחון את השאלה באילו מקרים המדינה רשאית להתנגד לערעור כנוגד פסק דין שדחה הסדר טיעון. בפרק הבא אסקור את הדעות השונות שהוצעו בשני פסקי

1. ע"פ 02/02 7132 פרץ נ' מדינת ישראל וע"פ 7418 מזרחי נ' מדינת ישראל (טרם פורסם); ניתן בתאריך (20.1.2003) (להלן בלבד: ע"פ פרץ ומזרחי). אף על פי שאין קשר בין פרשת פרץ לפרשת מזרחי שני הערעורים נידונו יחדיו, ובו נקבע כי אחד מכיוון ששאותה שאלת עלתה בשנייהם.

2. ע"פ 02/02 8164 פלוניים נ' מדינת ישראל (טרם פורסם; ניתן בתאריך 17.3.2003) (להלן: ע"פ פלוניים).

3. בוגדים קיבל השופט מישאל חסין את בקשה המדינה להורות על דין נסף בהרכבת של תשעה שופטים בפרשת פרץ. ראו דין"פ 1187/03 מדינת ישראל נ' פרץ (טרם פורסם; ניתן בתאריך 8.5.2003).

הדין. בפרק השלישי יצאג את הבסיס הנורטטיבי להתחייבות התביעה בהסדר טיעון. בפרק זה אראה כי הסדר טיעון הוא חוזה רשות מיוחד שיש לבחון לפי דיני החזים הכלליים, עקרונות המשפט המינרלי וככליה ההליך הפלילי. החוזה מחייב את התביעה. אולם לאור עקרונות המשפט המינרלי, התביעה רשאית להשתחרר ממנה אם צורכי ציבור חיוניים מחייבים זאת. במקביל, ככל הධון הפלילי מגבלים את יכולתם של הצדדים להתחייב בהסדר.

על רקע נורטטיבי זה אבחן בפרק הרביעי את אחד המקורות האפשריים לביסוס זכותה של התביעה לטיעון בעדרעור בגיןו להסדר – המקור החוזי. בפרק זה אראה כי אם התביעה סיימה במפורש את התחייבותה לטיעון לעונש המוסכם לשלב הדינו, היא רשאית לטיעון בחופשיות בשלב העדרעור. כאשר אין סטייגות כזאת בהסדר, יש לפרשו כמחייב את התביעה לטיעון לעונש המוסכם גם בשלב העדרעור. ואת מכמה סיבות: ראשית, מכיוון שתכליתו של החוזה בין הצדדים היא להבטיח לתביעה כי תציג הרשעה בעליות נמוכה ובלא לקיים הליך ראוי מלא, בתמורה למאמץ מיוחד לפועל להקללה בעונש המוסכם בהסדר. אמונם במקום שבו בית המשפט וווחה את ההסדר, אין למצוא את התביעה כפירה מכיוון שהתחייבותה היא רק למאמץ ולא לחותמאותה. אולם הימנעות התביעה מהמשך המאמץ גם בשלב העדרעור סותרת את תכלית ההסדר. שנית, הפתעת הנאשם עם עדודה חדשה בשלב העדרעור, ללא שהוחרר מפני האפשרות האמורה בשלב ערכית ההסדר אינה הוגנת. כמו כן אין היא יעילה, שכן הפגיעה באמון הנאשם בהבטחות התביעה לעשותה מאמץ כן להשגת העונש המוסכם פגעה ביכולתה של התביעה לערוך הסדר טיעון. זאת ועוד את הנזק שנגרם עקב עמיות ההסדר, התביעה יכולה לתקן בנסיבות יחסית אם היא תקבע הוראה ברורה בנושא זה בהסדרי הטיעון שהיא עורכת. לפיכך חטلت הטיכונים לשינוי העמדה עלייה, ולא על הנאשם, تعدוד אותה להסידר עמיות זו. שלישית, על פי כללי ההליך הפלילי, במקרים שה הנאשם לא הבין את השלכות הودאותו, זו ניתנת לביטול. לפיכך אם לא ידע הנאשם פוזיטיבית, שהתחייבות התביעה מוגבלת רק לשלב הראון של ההליך, הודאותו בטמה. אין לפреш את ההסדר כמוביל לחותמת של מתן הودאה פגומה.

בפרק החמישי אסקור מקור נורטטיבי נוסף שעשוי להצדיק השתחררות של התביעה מהסדר הטיעון – המקור המינרלי. לאור עקרונות המשפט המינרלי, רשות מינרלית רשאית להשתחרר כאשר צורכי ציבור חיוניים מחייבים זאת. לפיכך גם אם מבחרינה חזית התביעה חייבת לטיעון בעדרעור לקיים ההסדר, ייתכן שהיא רשאית להשתחרר מתחייבות זו. עם זאת בפרק החמישי אראה כי רק במקרים קיצוניים יש להכיר בזכורי ציבור חיוניים שמצויקים השתחררות המדינה מתחייבותה לאחר שהודה הנאשם והרשע על פי הודאותו. במצב הרגיל אין להתייר לתביעה להשתחרר מתחייבות רק מן הטעם שהערכה הראשונה דחתה את הסדר הטיעון. בכל מקרה, אם התקיימו התנאים להשתחררות מהסדר הטיעון, והتبיעה החליטה שלא לטיעון בהתאם להסדר, על בית המשפט לאפשר לנائب להחותר בו מהודאותו. קבלת ויתורו של הנאשם על זכויותיו להליך פלילי מלא בתמורה להתחייבות שאינה מקומית, אינה חוקית. עמדת כזו גם אינה מתאפשרת עם הכללים שנקבעו בפסקה בעניין תוקפן של הודאות בשליך פלילי.

לסיכום אבחן את פסקי הדין בעניין מזרחי ופרצי ובעניין פלוניים לאור עקרונות אלו. סבורני כי בכלל שלוש הפרשיות לא הייתה הצדקה לסתירת התביעה מהסדר הטיעון. לא היה

ביסיס חזוי להגבילת מחויבות התביעה לערכאה הראשונה בלבד. גם לא ניתן היה להצדיק השחררות מן התווות. זאת ועוד, משתקבלת בעניין פלוניים העמלה, שה התביעה רשאית לטעון כנגד ההסכם, היה על בית המשפט לאפשר לנאים לחוור בהם מהודאותם לפני הכרעה בעビינם.

ב. פרשות פרץ ומזרחי ופרשת פלוניים

1. פרשות פרץ ומזרחי

בעניין פרץ נידון ערעורם של שני נאים, צעירים בני 22 שלא עבר פלילי, שהאשמו בעבירותimin מין כנגד נערה בת 16 שהיתה שרויה תחת השפעת אלכוהול. הנאים צילמו את מעשיהם בנערת. בתחילת הואשמו השניים באינוס, אך במסגרת הסדר טיעון שונים שעיבר האישום, והם הושמו במעשה מעשים מגוננים בצוותא ובפוגעה בפרטיות. על פי הסדר הטיעון בקשה ההגנה כי בית המשפט יגורע על המעדורים שיש חודשי מאסר לעדויות שירות, ואילו התביעה בקשה להטיל עליהם עונש של שמונה עשר חודשים ללא רצחה בפועל. התביעה נימקה את הסכמה להסדר הטיעון בהתחשבותה במתלווננות שלא רצתה בניהול המשפט וסלחה לנאים. בית המשפט המחויז דחה את המלצה המדינה והחליט כי חומרת המעשים מהיבת עונש כבד יותר. לפיכך הוא גור על הנאים עונש של חמש שנות מאסר, מתוכן שלוש שנים וחצי לריצוי בפועל. הנאים ערעוו כנגד החלטה זו.

יחד עם ערעורם של הנאים בעניין פרץ נידון גם ערوروו של מזרחי, שהורשע במסגרת הסדר טיעון באינוס ובמעשה סדום, לאחר שקיים יחס מין עם נערה הסובלת מפיגור קל בהסכמה. גם כאן הטיל בית המשפט המחויז על הנאם עונש כבד מהעונש שהמליצה עליו המדינה (שנתיים מאסר, מתוכן אחת לריצוי בפועל, במקום שיש חודשי מאסר בעבירות שירות). ההחלטה לדחות את הסדר הטיעון התקבלה ברוב דעתות למראות טענת המדינה כי ההסדר נדרש נוכחות קשיים ראיתיים שעמדו בפנייה. גם מזרחי עדר עלי החלטה.

כאמור, בשל הדמיון בסוגיות העולות משתוי הפרשות, נשמעו העורוריים של פרץ ושל מזרחי יחדיו. המדינה התנגדה לקבלתם. בתגובהו לשני העורוריים נאמר כי לאחר עיון נוסף הגיע הפרקילוטות למסקנה, כי העונשים שעיליהם המליך פרקליטי המדינה בבית המשפט אינם הולמים את חומרת המעשים באופן מובהק. המדינה טענה כי פרקלילוטות המחויז שגתה כסבירה שיש קשיים בריאות כנגד מזרחי, וכן שגתה במשקל שנתנה לעמדות המתלווננות בעניין פרץ.

בית המשפט העליון ביקר עמדה זו של המדינה. השופטת דליה דורנר, בהסכמה השופט אליהו מצא, קבעה כי "נאשם המנסים להסדר-טיעון ואף משנה על-פיו את מצבו לרעה בכך שמדובר הוא בעבירות המיויחסות לו, וכי להנitchה כי המדינה – שהסכמה להסדר-טיעון – תגן עליו בכל הערכאות. על-כן, ראוי לה למדינה לקבוע כללים לאישור הסדר-טיעון, שימנעו שינויים בעמדתה כאמור".⁴ מכיוון שהמדינה הפרה את חובתה להגן על ההסדר, אין בעמדתה כדי להשפיע על ההחלטה של בית המשפט. לפיכך הסדרי הטיעון נבחנו לוגוף

4. ע"פ פרץ ומזרחי (לעיל, העירה 1), פסקה 5 לפסק דין של השופטת דורנר.

והעדוראים התקבלו. בית המשפט הטיל על מורה עונש של שישה חודשים מאסר לרצוי בעבודות שירות ועל פרץ ושותפו עונש של שמונה עשר חודשים מאסר. זאת בהתאם לעונש שביקשה המדינה על פי הסדר בבית המשפט המוחז.

השופטת איליה פרוקצ'יה, בדעת יחיד, ביקשה שלא להכריע בשאלת מתי המדינה רשאית לחזור בה בערעור מהגנתה על הסדר טיעון שהיתה צד לו. לגשתה אין לקבוע כי על המדינה להגן על כל הסדר טיעון בכל מצב בכלל הערכאות. עם זאת היא הסכימה עם חכירה לモותב כי במקרה דנן העונש שהוצע בהסדר אינו סוטה מן העונש הראוי, ולכן יש לקבל את העדוראים.

2. פרשת פלוניים

בעניין פלוניים נידון ערעורם של שני צעירים בני שש עשרה וחצי שקיימו יחסי מין עם המתלוונת, קטינה בת 13. הם הואשו באינוס אף על פי שהיחס המין קוי莫 בהסכם, על פי הוראת סעיף 345(א)(3) לחוק העונשין, תשל"ז-1977⁵, הקובל עי בועלת קטינה שטרם מלאו לה ארבע עשרה שנה, אף בהסכם, היא אונס. במסגרת הסדר טיעון שנערך עם הנאים הוסכם כי התביעה תבקש שלא להרשיהם, אלא להעמידם בפיקוח שירות שירות המבחן ולהזיכם ביצוע שידות ל대출ת הציבור. בית המשפט המוחז דחה את הסדר הטיעון, והריע את המערערים והטיל עליהם עשרים וארבעה חודשים מאסר, מהם שישה חודשים לרצוי בפועל.

בערעור תמכה התביעה בהחלטת בית המשפט המוחז וטענה כי הסדר הטיעון שנערך עם המערערים לא היה ראוי. בית המשפט העליון בראשות הנשיא אחרן ברק קיבל את הערעור באופן חלקי. בגיןוד לעמדת המדינה, עונשי המאסר שהוטלו על המערערים בוטלו, ובמקומם הוטל על המערערים לבצע שירות ל대출ת הציבור. אולם הרשות המערערים נותרה בעינה, בגיןוד להסדר הטיעון. לעניין התנוגות התביעה, שהחליטה לתמוך בסטייה מהסדר הטיעון, אמר הנשיא ברק כי לדעתו אין פגם בהtanוגותה. "בנסיבות הטיעון מתחייבת התביעה להביא עדמתה המקרה בפני הערכאה הגוזרת את הדין".⁶ אולם כאשר דחתה הערכאה הדיונית את הסדר הטיעון, עומד נגד עניין התביעה נתון נוסף והוא פסק דין של אותה ערכאה. עליה להתחשב בנתון זה בעת הצגת עדמתה בערעור. ולכן במצב כזה על התביעה לבדוק את ההסדר מחדש. "אם לאחר עיון מחודש היא סבורה כי הסדר הטיעון אינו ראוי, ופסק דיןו של בית המשפט שדתה אותו הוא הרואי, הרי היא רשאית להגן על פסק דיןו של בית המשפט ולא על הסדר הטיעון".⁷

הנה כי כן, בcourt המפטע העליון רוחות שתי תפיסות: לפי האחת, שمحוקים בה השופטים מצא⁸ ודובר, משתחוויה התביעה להסדר טיעון, עליה להגן עליו בכלל הערכאות. על פי האחרת, שתומכים בה הנשיא ברק והשופטים טירקל, אングולד וcccc הנראה גם

5. סעיף 345(א)(3) לחוק העונשין, תשל"ז-1977, ס"ח 226.

6. ע"פ פלוניים (לעיל, העדה 2), פסקה 17 לפסק דין של הנשיא ברק.

7. שם, שם.

8. השופט מצא הביע עמדה דומה גם בכמה פסקי דין אחדים. ראו, למשל, ע"פ 4722/92 מרכוביין

פרוקצ'יה, התביעה רשאית לשוקל מחדש את הסדר טיעון לאחר שנדחה בערכאה הראשונה ולתמוך בערכאה הערעור בחלטה שלא קיבל את ההסרו. השאלה שבמחלוקת היא, אם כן, באילו תנאים התביעה רשאית לטעון בערעור כנגד הסדר טיעון שהיא ערכה, לשאלת זו אפנה כעת.

ג. הסדר טיעון כהסכם רשות במשפט הפלילי

הסדר טיעון הנה הסכם בין התביעה לבין הנאשם, שבמסגרתו הנאשם מודה בעבירות המוחוסות לו, כוין או חל肯, והتبיעה מצדיה מתחייבת לפועל באופן העשי להקטין את נזקיו מתחילה הפלילי.⁹ התמורה של התביעה בהסדר טיעון יכולה להיות מסווגים שונים, כגון: התחוייבות למחוק חלק מן האישומים, התחוייבות להימנע מהביא ראיות מסויימות, כדוגמת הסכמה לבקשה פרוצדורלית כלשהי של הנאשם ועוד. אחת התמודדות המקובלות בהסדר טיעון היא התחוייבות של התביעה לטעון לעונש בצורה מסוימת. בהסדר טיעון רבים הتبיעה מתחייבת להמליץ לבית המשפט להטיל עונש מסוים או עונש שאינו עולה על עונש מסוים. אלו הם ההסדרים שנידונו בפרשיות דן.

מוסד ההסדר טיעון שניי בחלוקת קשה בין העוסקים בתחום, באקדמיה ובקרב הציבור. באקדמיה עיקר הטענות מופנות כנגד הפגיעה של מוסד זה בוכוות הנאשמים. כך יש הטוענים כי בהסדר טיעון נפגעות הוכוויות הדיוניות הבסיסיות של הנאשם, כגון זכות הטעון והזכות לעימות עם הראיות. כן טוען כי נוכחות מצבו של הנאשם בהליך הפלילי ההסדרים אלו נערכים, למעשה, בכפיה. עוד טוען כי ההסדרים עלולים להוביל להרשעת חפים מפשע. הציבור הרחב הסיבה העיקרית להתנגדות להסדר טיעון טמונה בתחום כי עקב ההסדרים זוכים הנאשמים לחסם רחמנני מדי.¹⁰ רבים תוקפים את ההסדר טיעון משום שהם פוגעים בכוחה המרתיע של הענישה, באמון הציבור במערכת המשפטית, באינטדרסים

נ' מדינת ישראל, פ"ד מז(2) 45, בעמ' 57-58; ע"פ 95/6675 שילוח נ' מדינת ישראל, פ"ד ג(2) 672, בעמ' 682.

9. להגדרות שונות למונת הסדר טיעון, ראו אורן גול, עניישה בהסכם – חלופות להליך משפט בפלילים (חיבור לשם קבלת תואר דוקטור לפילוסופיה, אוניברסיטת חיפה, תשס"ב), 216; ראו גם ע"פ 98/1958 פלוני נ' מדינת ישראל, פ"ד נז(1) 577 (להלן: ע"פ פלוני), בעמ' 589; הצעת חוק סדר הדין הפלילי (מס' 19) (הסדרי טיעון), תשנ"ה-1995, ה'ח 361; "הסדרי טיעון", דנתנות פרקליטת המדינה, 8.1 (1.1.2003); לנитוח הגדרות נוספת נספהות להסדרי טיעון ראו: F. McDonald, "From Plea Negotiation to Coercive Justice: Notes on the Respecification of a Concept", 13 *L. & Soc'y Rev.* (1979) 385

10. ראו: Stanley A. Cohen and Anthony N. Doob, "Public attitudes to plea bargaining", 32 *Crim. L.Q.* (1989-1990) 85, p. 97 שערך מחקר על עמדות הציבור כלפי הסדרי טיעון בקרה; לתוצאות אחרות ראו: Sergio Herzog, "The Relationship between Public Perceptions of Crime Seriousness and Support for Plea Bargaining Practices in Israel: A Factorial-Survey Approach", 94 *J. Crim. L. & Criminolog.*, 103 להסדרי טיעון מוגבלת בעיקר לעבירות חמורות, לעומת מוגבלות ההסדרים מהאקדמיה ראו:

של נגעי העבירה, בשווין בין גאים שונים או בכוחו של בית המשפט לחשוף את האמת בדבר חומרת העבירה.¹¹ מנגד אחרים סבורים כי הסדרי טיעון אינם סובלים מפגמים כאלה וככלל מקדמים את הערכים שביסוד החקיקה הפלילית.¹² בית המשפט העליון בארה"ן, כמו מקביליו באנגליה¹³ ובארצות הברית,¹⁴ מאשר את השימוש בפרקטיקה של הסדרי טיעון,¹⁵ ואך מעודד אותם בהעדפה ברורה של עמדות ה彤כחים במוסד על פני עמדות המתנגדים.¹⁶ לנוגה של ערכית הסדרי טיעון אין בסיס מפורש בחוק. הצעת חוק להסדרת הנוגה הוגשה כבר לפני שנים מספר,¹⁷ אולם ההצעה טרם הבשילה לחקיקה. ההוראות המוחות בעניין הסדרי טיעון נקבעו עם השנים בפסקת בית המשפט העליון. על פי הנחיות אלו, בית המשפט אינוצד להסדר הטיעון, ולכן אינו מהויב לקבל את המלצה הצדדים. על בית המשפט לבחון האם העונש שהמליצו עליו הצדדים מazon נכונה בין טובת ההנהה הנינתנת לנאשם לבין התועלות הציבוריות שעוליה מהסדר הטיעון.¹⁸ כשייקול נגד דחיתת ההסדר, על בית המשפט להתחשב בחזקה שעדמת התביעה מאזנת נכונה בין האינטראסים הרלוונטיים. כמו כן עליו להתחשב בציפייה הלאטימית של הנאשם שהסדר יאומץ, לאחר שהוזדתו הוא שינה את מצבו לדעה.¹⁹ אולם הבהירה הוטפית בדבר איזון מכלי השיקולים וגזרת הדין נתונה תמיד בידי בית המשפט. אם בית המשפט מגיע למסקנה כי באיזון מכלול השיקולים העונש המוצע על ידי הצדדים כל מי, הוא רשאי להטיל עונש חמוץ מהמוסכם. בוגדור לבית המשפט, התביעה בודאי מתחזה מצד להסדר, ובכפוף לאמור להן היא חייכת לקיימו. בפרשת ארביב הועלו אפשרויות שונות באשר למקור תוקפו המתייך של הסדר טיעון. במקרה זה לא הוכרעה השאלה אם יש לבחון את הסדר הטיעון על פי דיני החזום הרגילים, החלים במקביל להוראות המשפט המינרלי, או שהסדר טיעון הוא פעלולה שלטונית שאין לבנה על פי דיני החזום כלל. השאלה לא הוכרעה מכיוון שעל פי כל אחת מהגישות, יש להתחייבתה של התביעה בהסדר טיעון תוקף משפטי מחייב.²⁰ ללא בסיס בדיון לסתיטה מן

Albert W. Alschuler, "The Changing Plea Bargaining Debate", 69 *Cal. L. Rev.* (1981) 652; John H. Langbein, "Torture and Plea Bargaining", 46 *U. Chi. L. Rev.* (1978) 3; Stephen J. Schulhofer, "Criminal Justice Discretion as a Regulatory System", 17 *J. Legal Stud.* (1988) 43; Stephen J. Schulhofer, "Plea Bargaining as Disaster", 101 *Yale L.J.* (1992) 1979.

.11. לדין נרחב בטענות אלו ראו גול (לעיל, הערת 9, בעמ' 205-142).

.12. שם, שם.

.13. ראו: 2QB 321 [1970] *R. v. Turner* (להלן: פרשת *Turner*).

.14. ראו: 30 *Santobello v. New York* 404 U.S. 257, pp. 260-261, 92 S.Ct. 495, pp. 497-498, 30 *L.Ed. 2d* 427, p. 432 (1971) (להלן: פרשת *Santobello*).

.15. ראו ע"פ פלוני (לעיל, הערת 9), בעמ' 595-590.

.16. הצעת חוק סדר הדין הפלילי (תיקון מס' 19) (הסדרי טיעון), תשנ"ה-1995, ה' ח 361.

.17. ע"פ פלוני (לעיל, הערת 9), בעמ' 606.

.18. שם, בעמ' 601 ו-606.

.19. המקורות המשפטיים השונים לtookפו של הסדרי טיעון, ראו בג"ץ 218/85 ארביב נ' פרקליטות מחוז תל-אביב, פ"ד מ(2) 393 (להלן: בגין ארכיב), בעמ' 399-401.

הסדר, התביעה מחייבת לקיימו.²⁰ כמו כן בין שהסדר טיעון הוא חזה שלטוני ובין שאין חזה שלטוני, התביעה רשאית להשתחרר מחייבותיה כאשר הדבר מתחייב מאיזון השיקולים הדרלונטיים. באמרתת אגב קצחה בפסק דין אחר נרמז כי הסדרי טיעון אינם נשלטים על ידי דיני החוזים הכלליים.²¹ הימנענות הפסיקה מהגדרת הסדר הטעון בחזה לכל דבר נבעה מכשובמן שהגושא עליה לדיוון, לא הייתה עדין הלבנה ברורה הקובעת האם דיני החוזים חלים גם על חוזי רשות שלטוניים, דהיינו חוזים שבתוקם הרשות מתחייבת להפעיל סמכויות שלטוניות באופן מסוים.²² בנסיבות התקבשה הלכה המSTITUTE את הבדיקות בין סוגים החוזים השונים, ונקבע כי אין מקום עוד להבחנה בין התכונות מתחייבת של הרשות להתחייבות חוזית להפעלת כוח שלטוני. לפיכך כיום גם חוזים שלטוניים, ובכלל זה הסדרי טיעון, הם חוזי רשות.²³

توزאה זו היא גם תוצאה רצוייה. אין כל הצדקה להבחין בין הסדרי טיעון להתחייבויות אחרות של הרשות להפעיל כוחות שלטוניים, שכן אין כל קושי להחיל את דיני החוזים השלטוניים על הסדרי טיעון. מצד אחד, כפי שעולה מפרשת ארביב, דיני החוזים השלטוניים בכלל, והלכת ההשתחררות שתידוע בהמשך בפרט,²⁴ מאפשרים מתן משקל נICON למכלול

20. שם, בעמ' 400.

21. ראו בג"ץ 86/669 רובין נ' ברגר, פ"ד מא(1) 73, בעמ' 78-79: "קיימות קטגוריות רבות של הסכמים, שהמסגרות המשפטיות של המשפט הפרטיא אין מתאימות להן, ואשר הדרך לבחינותם היא מזווית הראייה של המשפט הציבורי. במסורת זו ניתן לכל הסכמים בהם האזרדים כולם הם גורמים הפעילים במשפט הציבורי, כגון הסכם קוואליציוני במישור הממשלתי, או הסכמים בהם אחד האזרדים הוא גורם ציבורי והצד השני הוא גורם פרטיא, כגון עסקת טיעון" (דברי השופט, כתוארו את, בדק).

22. זאת בשונה מתווי רשות מסחריים שפועלת בהם הרשות כבעל נכסים. להבחנה זו ראו גבריאל שלו, חוזים ומוכרזים של הרשות הציבורית (דין, תש"ס), 14-17; בבג"ץ ארביב (לעיל, הערת 19), בעמ' 399 נימק השופט (כתוארו א) בראק את הימנענותו מהכרעה בחלוקת, האם הסדר טיעון הוא חזה לכל דבר וענין בשלב המוקדם של התפתחות דיני החוזים שלטוניים באותה תקופה. בלשונו: "מיקומה של עסקת הטיעון במסגרת זו אינו פשוט כלל ועicker, וזאת ממשני טעמים: ראשית, טרם גובשה בישראל عمלה נורמטטיבית ברורה באשר למתחתו של ההסכם שבין השלטון לבין הפרט באשר לשימוש בסמכות שלטונית. בית המשפט העליון הכיר בכךו המחייב של הסכם זה, אך לא נקט עמדה באשר למודל העיוני אשר במסגרתו נעשית הכרה זו. יש הגורסים כי ההסכם נעשה במסגרת המודל החוזי הרגיל, ויש הגורסים כי הדבר נעשה במסגרת המודל של 'חזה מינהלי'. אכן, הסוגיה יכולה למצאת בתחלת דרכה, טרם וכתה לגיבוש אנאליטי ברור" (הפניות הושמו – א"ג).

23. ראו, למשל, ע"א 141/00 תח"ל תבונן המים לישראל בע"מ נ' מנהל המכס והמע"מ, פ"ד נו(5) 708 (להלן: ע"א תח"ל), בעמ' 713: "הבחנה, שהיתה נהוגה בעבר, בין "חוזים שלטוניים" לבין "חוזים מסחריים" שהמדינהצד להם טושטה עד ממאוד ולמעשה אינה קיימת עוד"; ראו גם ע"א 6328/97 רגב נ' משרד הביטחון, פ"ד נד(5) 506 (להלן: ע"א רגב), בעמ' 525.

24. ראו להלן, פרק ה.

השיקולים הרלוונטיים בהסדרי טיעון.²⁵ מנגד, כל הקשיים הצפויים להתעורר עקב הבדיקה בין חוזה מסחרי וחוות שלטוני, שבגללם בוטלה הבדיקה זו, יצוץו מחדש אם יצטרבו לבחון אם הסכם כלשהו הוא הסדר טיעון. לדוגמה: הסכם בין כלואים המורדים בשלטון הכלא לבין הרשות, ש לפיו לא יינ��ו נגד הכלואים הלייכים פליליים בגין מרידתם בתמורה לשיפור המorida, האם זה הסדר טיעון?²⁶ הסכם של מקור משטרתי עם המשטרה השולחת אותו לבצע עבירה תוך הבנה משתמש כי לא יועמד לדין, האם זה הסדר טיעון? לשאלות אלו אין מענה פשוט. גם אין כל צורך להתמודד אתן אם נאמר שעיל הסדר טיעון יהול אותו הדין שחל על כל חוות שלטוני אחר.²⁷

על חוות רשות יהולו דיני חוות הכללים, ובמקביל יהולו עליהם עקרונות המשפט המינהלי,²⁸ זו ה"דו-אליות הנורמטטיבית" החלה על חוות רשות.²⁹ מכוחה גם הסדרי טיעון ייבחנו בהתבססות על דיני חוות ועקרונות המשפט המינהלי. אולם על הסדר טיעון חולשת מערכת דין נספה, וזה של סדר הדין הפלילי. כוחם של הצדדים להסדר הטיעון (הכוח של התביעה לקבוע את האישומים ולטעון לעונש והוכחה של הנאשם להודאות באשמה) נגזר מהכללים ומהעקרונות של סדר הדין הפלילי ומוגבל על ידם.

25. במהותו הסדר טיעון אינו שונה מהסכם אחר שבו רשות מתחייבת להפעיל כוח שלטוני. כמו בכל הסכם שלטוני, גם בהסדר טיעון, השיקולים הרלוונטיים הם אינטראס הסתמכות והציפייה של המתקשרים עם הרשות, האינטראס באימנות השלטון, והאינטרסים הציבוריים הספציפיים שאמורים להנחות את הרשות בהפעלת סמכויותיה. העובדה שהסדר טיעון האינטראס המרוכז הוא הגשמת מטרות המשפט הפלילי, אינה משנה דבר. ראו בג"ץ ארביב (לעיל, הערת 19), בעמ' 402. את הכל ש요דד לאינטראס הציבורי בדייני חוות השלטוניים ניתן למלא בתוכן אינטראסים אלו ככל שנדרש. מטעם זה גם אין מקום לראות בהסדר טיעון מעין מקרה מיוחד, *generis-sui*, המחייב קביעה מערכת דין מיוחדת.

26. בג"ץ 97/5319 קוגן נ' הפרקליט הצבאי הראשי, פ"ד נא(5) 67 (להלן: בג"ץ קוגן).

27. ליתרונות נוספים של התיחסות להסדרי טיעון כל חוות ראו: Robert E. Scott and William J. Stuntz, "Plea Bargaining as Contract", 101 *Yale L.J.* (1992) 1909 בדוקטורינות חוותות לבחינת הסדרי טיעון יכול לסייע בהבנת האתגרונות והיתרונות של הסדרי טיעון ובהסדרתם הרכונה.

28. ראו ע"א רגב (לעיל, הערת 23), בעמ' 525-526; ראו שלו (לעיל, הערת 22), בעמ' 14-17; להתרפות ההחלטה בנושא עד לע"א רגב ראו. דפנה ברק (ארז), האחריות חוותית של רשות המינהל (בורסי, תשנ"א), 41-32. יזכיר כי כפי שעולה מבג"ץ ארביב (לעיל, הערת 19), גם אם תומך הגישה המינהלית, שפיה דיני חוות אינם חלים על הסדר טיעון, לא תהיה השפעה ממשמעותית על התוצאה. מכוח דין המשפט המינהלי על התביעה לקים את התהיבותיה לפי הסדר הטיעון, אלא אם יש לה עילה להשחרר מהתחייבות זו. תוכאה דומה תושג על ידי בחינת הסדר הטיעון על פי הכללים והאילים על חוות רשות. גם כאן, המדינה חייבת לקים את התהיבותיה חוותות אלא אם יש לה עילה להשחרר מכך. עם זאת, כאמור, לאור התפתחות ההחלטה ברור כי הסדר טיעון הנה חוות רשות, הנשלט גם על ידי דיני חוותים.

29. ברק (ארז) (לעיל, הערת 28), בעמ' 56-68.

ואכן, ניתן למצוא דוגמאות לתחולת כל אחת משלוש מערכות הדיינים על הסדרי טיעון. כך מכוח דין החוזים, המקור הראשוני לפידוש הסדר הטיעון הוא אומד דעתם של שני הצדדים.³⁰ מכוח עקרונות המשפט המינחלי הרשות רשאית להשתחרר מהתחייבות בהסדר כאשר צורכי ציבור חינויים מחייבים זאת.³¹ מכוח עקרונות המשפט הפלילי אין לאכוף על הנאשם למלא את התחייבתו להודות, ואין לחתם תוקף להודאותו ללא שהבין היטב את משמעותה.³² ואלו כמובן רק דוגמאות.

על רקע נורמטיבי זה נוכל לפנות לבחינת השאלה שעלתה בפרשנות פרין, מזרחי ופלוניים. השאלה היא כאמור במובא, באילו מקרים בשלב הערעור המדינה רשאית לסתות מן הסדר ולתמן בפסק דין שדויה את ההסדר. לדעתו, יש שני מצבים שכמת התביעה רשאית לתמוך בערעור בסטייה מהסדר הטיעון: האחד, אם התחייבות החוזית של התביעה אינה חלה על שלב הערעור. الآخر, אם התחייבות רשאית להשתחרר מהתוסכם על פי הלבת ההשתחררות מחוזה רשות. לבחינת שני המצבים מלבד, כי לא היה מקום להתייר לחייבת לחזור בה מעמדתה במקרים אלו. להלן אסביר את עמדתי.

ד. היקפה החוזי של התחייבות התביעה

1. סיג מפורש לחייבי התביעה לסתות מן הסדר בערעור

בדרכ ככלל התביעה ממשיכה להגן על הסדר טיעון גם לאחר שנגדחה בערכאה הראשונה.³³ גם הנחות פרקליטת המדינה קובעות כי ככל עלי התביעה להגן על הסדר הטיעון גם בשלב הערעור.³⁴ אמן ייתכן שם במקרים אלו תדחה ערכאת הערעור את הסדר הטיעון בגיןוד לעמדת שני הצדדים שבפניה.³⁵ אולם כל עוד היה זה בית המשפט שפועל בגיןוד להסדר הטיעון, הרי שהסדר הטיעון לא הופר.

30. ראו סעיף 25 לחוק החוזים (חלק כלל), תשל"ג-1973, ס"ח 118. ראו גם ע"א מהיל (לעיל, העра 23), בעמ' 713: "ההבחנה, שהיתה נהוגה בעבר, בין "חוזים שלטוניים" שהמדינהצד להם טושטה עד למאוד ולמעשה אינה קיימת עוד ... משמעות חdet היא, בין השאר, כי ככל הפרשנות החלים על כל חוות יחולו גם על חוות המדינה היאצד להם ..." .

31. ראו להלן: פרק ה. 4.

32. ראו בג"ץ ארביב (לעיל, העра 19), בעמ' 398, וכן להלן, העра 58 והטקסט שלידה.

33. ראו עשם' 4542/97 סגב נ' נציבות שירות המדינה, פ"ד נא(5) 593, בעמ' 596; ע"פ 6967/94 נקן נ' מדינת ישראל, פ"ד מט(5) 397 (להלן: ע"פ נקן), בעמ' 403; ע"פ 1289/93 לוי נ' מדינת ישראל, פ"ד מט(5) 158, בעמ' 163.

34. "עמדת התביעה בערעור על חומרת העונש, כאשר העונש חריג מהעונש עלייו הוסכם בהסדר הטיעון", הנחות פרקליטת המדינה, הנחיה 11.3 (1.1.2003).

35. אף כי המצב מעורר קושי, בשל מגבלות המציאות שבידי בית המשפט. ההליך האזרורי מבוסס על הѓנזה שהמידע הדורש להכרעה ייחסף על ידי התחרות בין הצדדים שבפניה. הראיות והטענות הarylognostiot יפרשו בפני בית המשפט כי בתחרות זו תמיד יהיה צד שהיה מעוניין בהציגם כדי לקדם את התוצאה שהוא מעוניין בת. מקום בו שני הצדדים מסכימים ביניהם, קשה לבי

אפשרות אחת לבסס את סמכותה של התביעה לטעון בחירגה מהסדר הטיעון היא לקבוע כי התחייבותה של התביעה עוסקת רק בשלב הטיעונים לעונש בערכאה הראשונה. חיזבה של התביעה לטعون על פי הסדר הטיעון נגררת מנוסחת ההסכם עם הנאים. אם ההסכם מתייר ל התביעה לטعون אחרית בשלב הערעור, אין מניעה לכך תעשה. ואכן, הנחיות פרקליטת המדינה אוסרות על הפרקליט להתחייב במסגרת הסדר טיעון לעמדת המדינה בערעור.³⁶ חשוב מכך, הנחיות קובעות כי "כדי להקטין ככל שניתן את הפגיעה בנאים, שהסתמך על הסדר טיעון והתבדה, יש לידעו מראש כי בית המשפט אינוצד להסדר הטיעון והוא יכול לסתות ממנה, וכי במקרים חריגים גם התביעה תוכל לעשות זאת, אם שוכנעה כי טעתה טעות ממשמעותית בשיקול דעתה".³⁷ כאשר הנאשם מזוהה בכך, הרי שאזהרה זו היא חלק מהסדר הטיעון. משמעות מתן האזהרה היא כי החלטת התביעה לסתות מן הסדר בשלב הערעור אינה סותרת את ההסכם.

הקשה מתעדր כאמור רק במקרים שהתחייבות התביעה אינה מסויימת במפורש בהסדר הטיעון הכלוב. קושי זה המשמעותי כי בפועל, ב眼角 להנחיות, התביעה בדרך כלל אינה מצטרפת אזהרה כזאת להסדר הטיעון. שלוש הפרשות האמורות זו דוגמה לפרקטיקה המתעלמת מהנחיות פרקליטת המדינה בהסדרים הנערכים על ידי פרקליטויות המחוות. התנויות כאמור בזודאי אינן מופיינות מרבית ההסדרים הנערכים על ידי התביעה המשטרתית, המטפלת ברוב המקרים של התקינים הפליליים במדינה. לרוב התביעה המשטרתית עורכת הסדר טיעון בעל פה ובלא כל תיעוד.³⁸ אף כי אין מניעה לסיג במפורש את הקף התחייבות התביעה גם בהסדר הנערך בעל פה, הרי שבפועל בהסדרים אלו, המפורטים הרבת פעות מההסדרים הנערכים בפרקליטיות, אין בדרך כלל כל התייחסות לשאלת עמדת התביעה בערעור אפשרי.

השאלה היא כתה שאלת פרשנות והשלמת החסר בהסדר הטיעון (החוזה). האם בהיעדר התייחסות מפורשת לנושא, יש לפresolved את התחייבות התביעה בהסדר כולה רק על הערכאה הראשונה או גם על שלב הטיעונים לעונש בערעור?

2. פרשנות הסדר טיעון – דין בארצות הברית

כדי להסביר על שאלת זו עליינו לבחון ראשית כיצד יש לפresolved הסדר טיעון. בארץ השאלת טעם נידונה. בארצות הברית היא נידונה בהרחבה בעניין *United States v. Harvey*³⁹. במקרה הוא נסבה למחלוקת סיבוב פירושה של תניה בהסדר טיעון, שנקבע בה כי "המוחו המזרחי של וירג'יניה מתחייב לא לטעון את הנאשם" בגין עבירות מסוימות. התברד כי

המשפט לנכס מסקנה המנוגדת לעמדת האחדה המוצגת בפניו. ראו על כך גול (לעיל, העדה 9), בעמ' 189.

36. ראו "הסדר טיעון", הנחיות פרקליטת המדינה, 8.1 (1.1.2003).

37. "עמדת התביעה בערעור על חומרת העונש, כאשר העונש חורג מהעונש עליו הוסכם בהסדר הטיעון", הנחיות פרקליטת המדינה, הנחה 11.3 (1.1.2003).

38. ראו לעניין זה מבקר המדינה, דוח שנתי 25 (תשס"א), 379-380.
United States v. Harvey 791 F. 2d 294 (4th Cir. 1986), 39

חלק מההעברות טופלו גם במחוז דרום קרוליינה. פרקליטות המחוז בדרום קרוליינה פתחה בהליכים נגד הנאשם בגין העברות שטופלו בתחוםה, הتبיעה טענה כי התחייבות התובעת בוירגיניה התייחסה רק לתביעות המוגשות על ידי פרקליטות המחוז המזרחי של וירגיניה, התובעת מווירגיניה לא הכוונה להגביל ייחדות תביעה אחרות, וגם לא יכולה לעשות כן אלא לקבל את הסכמתן. בבית המשפט המזרחי התקבלה עמדתה, ונקבע כי לשון ההסדר ברורה, והיא אוסרת רק על המתחז בווירגיניה לתבוע את הנאשם. בבית המשפט לערעורים נהפכה התוצאה, שם נקבע כי הסדר טיעון הוא חזות, ולכן פורש על פי כללי פרשנות חזות רגילים. עם זאת יש לשים את הכללים תוך התחשבות בשני נתונים, העשויים להצדיק את ריכוכם. ראשית, הזכיות ה"חוויות" של הנאשם הן חוקתיות בסודן, ולכן משקפות שיקולים רחבים יותר מאשר בחוזה מסחרי רגיל. שנית, שיקולי בית המשפט המפרש את החוזה אינם רק הצורך להגן על זכויותיו החוקתיות של הנאשם אלא גם שיקולים בדבר כבוד המושל, אמון הציבור בהגינות מערכת האדק והאפקטיביות של המוערכות. לאור השיקולים האלה יש להטיל על המדינה אחירות גדולה יותר מאשר על הנאשם לתוצאות של ליקויים בהסדרים או בעמימותם שלהם. מכאן גם שליקויים בפעולת הסגנון שתרמו לעמימותם אינם פוטרים את המדינה מאחריותה הראשונית להבטחת שהיעון יהיה בהיר. זאת בניגוד לחוזה רגיל שבו הצדדים אחראים במידה שווה ככל הנוגע בפרשנותו ובاقיפתו. תוקפו של הסדר הטיעון תלוי בהסכם המודעת והרצוניות של הנאשם לוותר על זכויותיו ולא בהסכם עורך דיןו, לפיכך קבוע בבית המשפט כי התנאי שבמחלוקת עמוס ולכך יש לפרשו לטובה הנאשם והערעור נתקבל.⁴⁰

בארכות הברית נידונה לא פעם השאלה האם הטענה לטעון לעונש מסוים תקפה גם במקרה שבו בית המשפט עונש כבד מזה שהמליצו הצדדים, והנאשם פונה לאחר גור הדין בבקשת להפחית בעונש. גם כאן נקבע כי השאלה תלויה בפירוש כוונת הצדדים על

40. ברקע פסק הדין עמדו שני פסקי דין של בית המשפט העליון של ארצות הברית בעניין: פרשת *Mabry v. Johnson* 467 U.S. 504, 104 S.Ct. 2543, 81 (*לעיל*, העדרה 14); וכן: *Santobello* L.Ed. 2d 437 (1984) (*להלן*: פרשת *Mabry*). בפרשת *Santobello* נקבע כי החלטת הנאשם בהסדר טיעון הייתה רצונית ומודעת (voluntary and knowing) ואם היא הושגה באמצעות הבטחה, מחות ההבטחה הייתה ידועה. במקרה והוא נתקבל ערעורו של הנאשם שהודה על בסיס הסדר טיעון וטורש, ולאחר מכן לא קיימה הטענה את חלקה בהסדר. נקבע כי לנאשם זכות חוקתית שנינתה כנגד הבטחה שלא קיימה לא תשמש להרשותו. עם זאת לא ציין בית המשפט העליון בפסק הדין מה הבסיס החוקתי להחלטת הטענה בפסק דין *Mabry*. שם נקבע שהביסיס להחלטה בפסק דין *Santobello* מצוי בדרישה החוקתית להלך הוגן. באותו מקרה דחאה בית המשפט העליון דרישת נאשם כי יכבד הסדר הטיעון שנדרך אותו ובטול קודם להודאותו. בית המשפטקבע כי להסדר טיעון כשלעצמו, לפני קליטתו בפסק דין, אין מעמד חוקתי, שכן אין הוא משליך על חירותו של הנאשם או על זכות חוקתית אחרת שלו. רק לתמരיך להודאות יש מעמד חוקתי. כאשר לנאשם מידע מלא על מהות התחייבות שנינתה לו ועל היקפה וההתחייבות מקומית, אין הסדר הטיעון מפר זכות חוקתית שלו. "only when it develops that the defendant was not fairly apprised of its consequences can his plea be challenged under the Due Process Clause" (שם, בעמ' 508, העדרה 8).

פי הכללים החלים בדייני חווים.⁴¹ אף שהפסיקה בנושא זה אינה אחידה, לפחות מנקודת מבטו המשפט נוטים לקבוע כי כאשר תוכן התחייבות התביעה אינו ברור, יש לפרשו לטובתו הנאשם⁴² (בדומה לעיקרון החווילי בדבר פרשנות נגד המנסח). עם זאת יש פסקי דין שפירושו את הסדרי הטיעון ללא הסתמכות על כלל זה והגיבו לתוצאה שונה.⁴³ על פסיקתם של אלו נמתה ביקורת.⁴⁴

3. פרשנות הסדר טיעון – הדין בישראל

מה הדין בישראל? כפי שראינו לעיל, הסדר טיעון הבנו תווה רשות شاملים עליו דין החווים הכלליים, ובכלל זה כללי הפרשנות שלהם במקביל לתחולות עקרונות המשפט המינרלי וסדר הדין הפלילי.⁴⁵ ככל שהוא, גם הסדר הטיעון יפורש על פי אומד דעתם של הצדדים כפי שהוא משתקף בלשונו ובנטיבותיו.⁴⁶ אומד דעתם של הצדדים בדבר תוכנה של התחייבות התביעה בסדר עשייה להיות שונה בכל מקרה, על פי נוסח החוזה שנערך ועל פי נסיבות עירכתו. עם זאת ברוב המקרים לא ניתן היה להכריע בדבר אומד דעתם הסובייקטיבי של הצדדים להסדר בשלב שהמחלוקת מתעוררת. לשון רוב הסדרי הטיעון הכתובים קובעת רק כי התחייבות תענן באופן מסוים. בהתבסס על לשון החוזה בלבד קשה להכריע אם הצדדים התכוונו שמחייבות התחייבות תשתרע גם על שלב הערעור. גם נסיבות כריתת החוזה לימדו רק לעתים רוחקות על כוונה מסוימת של הצדדים באשר לאופן הטיעון בערעור, אם היה. יתacen בהחלט כי לכל אחד מהצדדים הייתה כוונה אחרת. יתכן גם כי הצדדים לא חשבו כלל על המצב חריג שהסדר נדחה, והתחייבות מחייבת שלא להגן עליו בערעור. בהיעדר כוונה משותפת מוכחת יש לפנות לתכלית האובייקטיבית של ההסכם לצורך פירושו,⁴⁷ דהיינו לבחינת המטרות, האינטרסים ותכליות שתווה מסוג זה גועץ להגשים.⁴⁸

41. ראו: (9th Cir. 1979) *United States v. Arnett* 628 F.2d 1162 (*התיק הווחר לבית המשפט המתווי שיפרש את ההסכם לפי דין הפרשנות בחווים*).

42. ראו למשל: פסק דין של בית המשפט העליון של קנזס: *State v. Wills* 244 Kan. 62, 765 (1988) 1114 P.2d שקבע כי בהעדת הסכמה לכך שהמדינה תענן על פי הסדר רק בשלב הראשוני, עליה לטען על פיו גם בהחלטאים אחרים. זאת מכיוון שהסדר טיעון עומם יש לפרש לטובות הנאשם.

43. ראו למשל: *Brooks v. United States* 708 F.2d 1280, p. 1281 (7th Cir. 1983) Daniel Frome Kaplan, "Where Promises End: Prosecutorial Adherence to Sentence Recommendation Commitments in Plea Bargains", 52 *U. Chi. L. Rev.* (1985) 751

44. ראו לעיל פרק ג.

45. ראו סעיף 25 לחוק החוזים (חלק כללי). כמו כן ראו ע"א 93/4628 מדינת ישראל נ' אפרופים שיכון ויום (1991) בע"מ, פ"ד מט(2) 265; אהרן ברק, *פרשנות במשפט (פרק רביעי: פרשות התחזקה, נבו, תשס"א)*, 527.

46. שם, בעמ' 541-540.

47. שם, בעמ' 532 ו-540-541.

מה תכליתו (האובייקטיבית) של הסדר טיעון? הסדר טיעון נועד לקדם את האינטראיסטים המשותפים של הצדדים להליך הפלילי – האינטראס של הנאשם והאינטראס הציבורי המזוהג על ידי התביעה. הנאשם מסכים להסדר כדי להשיג תוצאה שנדראית לו גרוועה פחות מזו הצפוייה אם יכפר באשמה. בדרך כלל מטרתו העיקרית של הנאשם היא להבטיח לעצמו עונש קל. התביעה מבקשת לפנות משאים הדרושים לה לצורך ניהול הליכים אחרים ולהקטין את הסיכון שהנאשם שהוא באמת לא יורשע.⁴⁹ התוצאה היא שהנאשם מתהיב להודות, ובתמורה התביעה מתחייבת לפעול לכך שיוטל עליו עונש קל יותר כמוסכם ביניהם. אמנם התביעה אינה יכולה להבטיח שיוטל על הנאשם העונש המוסכם, שכן הטלת העונש הנה מתפקדו של בית המשפט. כפי שציין בית המשפט העליון בעניין פלוני "המסכם ביןו לבין התביעה הוא הסכם למאזן מצד התביעה ולא הסכם לתוצאה".⁵⁰ עם זאת ההסדר מטיל עליה חובה לפעול להשגת התוצאה המוסכמת.

4. פירוש הת_hiיבות התביעה לאור כללי הפרשנות בחוזים

לאור מטרות אלו של הצדדים השאלה היא, מהי התכליות של הת_hiיבות התביעה. סבורני כי תכלייתה של הת_hiיבות זו היא להציג את הסיכוי שההליך יוביל לתוצאה המוסכמת. זה ממשמעתו של הסכם למאזן.⁵¹ התביעה אינה מתחייבת כי בית המשפט יטיל את העונש המוסכם, אך היא מתחייבת לעשות מאמן שכך יהיה. אין כל הגיון כי הנאשם וה佗עתה, הסבורים בעת עריכת החוזה כי העונש המוסכם מאון נכוונה בין האינטראיסים השונים, יהיו מעוניינים להגדיל את הסיכון שההסדר ביניהם יידח מעבר למתחייב, ומכוון סמכותו של בית המשפט לנזר את הדין בוגוד להסדר.

זאת ועוד התכליית האובייקטיבית של כל חוזה משקפת שיקולים של סבירות, היגיון ויעילות.⁵² לשיקולים אלו אף משקל רב יותר בחוזה מסווג זה, כאשר רשות ציבורית היא צד לנו.⁵³ "חזקת על רשות ציבורית העורכת החוזה שהיא פועלת על פי אמות מדיה הראיות לפועלות רשות ציבורית, והן הגינות וסבירות".⁵⁴ ההגינות מחייבת כי הגבלת היקף מתחייבות

49. ראו ע"פ 532/71 בחמוצקי נ' מדינת ישראל, פ"ד כו(1) 543 (להלן: "ע"פ בחמוצקי"), בעמ' 550: "ציפונות בהסכם היללו לפחות טבות לנאם ושלוש טבות לבית-המשפט ולצד." ואלה טבות הנאם: (א) הוא חוסך את עצמו מעינוי-הדין שבמשפט ממושך; (ב) תוך משפטו מגיע בהקדם; (ג) אין הוא מסכן עצמו בטענות הגנה העוללות להיות לו לוועץ. ואלה טבות הציבור: (א) עבריין שהתוכחות נגדו חלשות או אפסיות, מודשע בדיון; (ב) כוותה אדם של המשטרה יישמר ויגזע למטרות חשיבות אחרות; (ג) הוצאות אווצר המדינה הן על בתיה-המשפט וכן על המשטרת והפרקיות מופחתות בהרבה, ונמצא משלם המסים נשבך ..."; ראו ע"פ נקן (לעיל, הערת 33), בעמ' 416; ע"פ פלוני (לעיל, הערת 9), בעמ' 590-595.

50. שם, בעמ' 609.

51. להיות הסדר טיעון הסכם למאמן ראו שם, שם.

52. ברק (לעיל, הערת 46), בעמ' 544-546.

53. שם, בעמ' 561.

54. שלו (לעיל, הערת 22), בעמ' 31.

התביעה על פי הסדר הטיעון לערכאה אחת בלבד תיעשה רק אם הזרירה התביעה את הנאשם כי היא עשויה לשנות את עמדתה בערעור קודם קודם להודאותו. מרגע שהנאשם קיים את חלקו בנסיבות והודה, הוא יותר על זכויותיו הדינמיות. מרגע זה אין לו אלא לסמוך על התביעה כי היא תקיים את חלקה ותפעל לקבלת הסדר הטיעון. שינוי עמדתה של התביעה בשלב הערעור, מקום שבו לא היה הנאשם יכול לצפות שניוי כזה בעת מיידי חלקו בהסדר, אינו הוגן. מהנהיות פרקליטת המדינה, הקובעת כי יש להזיר את הנאשם כי התביעה עלולה לשנות את עמדתה בשלב הערעור, עליה כי גם לדעת המדינה הפגיעה בנאשם אינה מוצקמת כאשר התביעה משנה את העמדה בעניינו לאחר הודאותו.⁵⁵

גם שיקולי יעילות מחייבים כי ההימנעות מהתדרת הסוגיה במפורש בחוזה לא תפגע בנאשם. התביעה היא מה שמכונה בניתוח הכללי של המשפט "מנוע הנזק הול".⁵⁶ היא יכולה למנוע את הנזק העולול להיגרם מעמידות החוזה בנסיבות רבה יותר. מראש, מכיוון שההתביעה שולחת טוב יותר באפשרות שדעתה תשנה בשלב הערעור, היא יודעת טוב יותר אם יש צורך בהסדר האפשרות של שניוי העמדה בערעור. שנית, מכיוון שההתביעה מנosa יותר. בעבר הנאשם הסדר טיעון הוא ארור חריג בחיי. גם אם הנאשם מוצג על ידי עורך דין ובמקרים רבים אין הוא מוצג, לא בכל מקרה יש לסגורו די ניסיון להזות אפשרות של שניוי בעמדת התביעה לאחר דחיתת הסדר טיעון, לעומת זאת כל ייחדות תביעות מתנסה בעשרות ואולי מאות הסכמים כאלו בשנה. מהטעם זהה קל יותר לתביעה לדעת על האפשרות שעדתת תשונה בערעור ולהסדיר זאת בהסכם. התביעה פועלת גם במסגרת היידרכית, ובאמצעות הפנמות הנחיתות. היא יכולה להבטיח כי חוסר הבahirות בחוזה יוסר. כל שעליה לעשות הוא לקבוע במפורש בהסדר הטיעון כי הוא מחייב אותה רק בשלב הטיעונים לעונש בעדכתה ראשונה. מכיוון שההתביעה יכולה בנסיבות רבה למנוע את הנזק שנוצר עקב חוסר הבahirות של הסדר הטיעון, יש להעדיף במקרה זה פרשנות לטובת הנאשם שתעדוד את התביעה להסדיר את הנושא במפורש.⁵⁷

וזאת ועוד, עד כה הקפיד בית המשפט בארץ שהנאשם הבין את אופי התחייבות שנטלו הרשותות לפני שהתקבלה הודאותו. כך בעניין בחמוץקי נקבע כי אם טעה הנאשם בהבנת משמעותה ההסכם, יש לאפשר לו לזרור בו מההודה אף אם הדבר מתגלה בשלב הערעור.⁵⁸

.55. ראו לעיל, העדה 37.

.56. "מנוע הנזק הול" הוא הנורם היכול לצמצם נזק צפוי בעלות הנמוכה ביותר. כאשר הנזק הוא תוצאה של עמידות, מונע הנזק הול מכך שיכול היה להבטיח בהירות של החוזה בעלות נמוכה יותר. לפיכך יהיה מונע הנזק הול מי שניסח את החוזה (וזו הצדקה הכלכלית לכל הפרשנות נגד המנסח) או מי שיש לו ניסיון רב בחווים מן הסוג הנידון, שקל לו יותר לצפות את הבעיות שיצזו עקב חוסר הבahirות, או מי שבידו המידע או גישה קלה יותר למידע על השלכות חוסר הבahirות. ראו: George M. Cohen, "Implied Terms and Interpretation in Contract Law", in: *The Encyclopedia of Law and Economics* (Vol. 3, Boudewijn Bouckaert and Gerrit De Geest – eds., 2000) 78, p. 86.

.57. ראו לעיל, העדה 56.

.58. ראו ע"פ בחמוץקי (לעיל, העדה 49), בעמ' 551: "כן יכול והודיעו הנעשה על-מנת להימלט מן

וגם בקר אין די. על השופט מוטל להסביר לנאשם כי העונש המוסכם איבנו מחייב אותו, ואם אחרי הסבר זה באשר למשמעות הסדר הטיעון, אין הנאשם מעוניין עוד להודות, עליו להרשות לנאשם לחזור בו מהודאותו.⁵⁹ הودאתה הנאשם תהייה תקפה רק אם הובחרה לו משמעותה הסדר, ובפרט מובהר לו שקיים סיכון כי בית המשפט לא יקבל את המלצה התייחסה אך קיבל את ההודהה ויגורר את דינו על פייה.⁶⁰ גם בשיטות משפט אחרות הדיון דומה. כך במשפט האמריקני, תוקפה של הודאתה הנאשם מותגה בהבנת הסדר והשלכותיו.⁶¹ על בית המשפט לוודא שהנאשם מבין את תוכן הסדר והשלכותיו, ואם הנאשם לא הבין אותן אין לקבל את הודאותו.⁶² בדומה לכך, במשפט האנגלי, כאשר הנאשם טועה בהבנת הסדר הטיעון, יש לאפשר לו לחזור בו מההודהה גם אם הטעות נגרמה על ידי עורך דיןו.⁶³ העיקרון של כללים אלו ברור. כדי שווייתו הנאשם על זכותו להליך ראייתי תהייה תקפה, יש לוודא כי הויתור נעשה מתוך מלהה למשמעותו ולהשלכותיו. אכן, על פי דיני החזום הרגילים, יתכן שצד להזהה יגלה לאחר מעשה שכלי הפרשנות וההשלמה מטילים עליו חוב שהוא לא צפה. יתרבן, למשל, שהוראות דין ויספוציטיבית תשלים את שהחבירו הצדדים, והם יהיו כפופים לה אף אם לא היו מודעים לקיומה בעת עריכת התוהזה. אולם הסדר טיעון כפוף גם לכללי סדר הדין הפלילי, השוללים תוקף מהודאה שנייתה ללא הבנה מלאה של השלכותיה. כך, למשל, לא ניתן להסתפק בעובדה, שעל פי הדין בבית המשפט

המאסר או לזכות בטובת הנאה אחרת, חישבה בטעות – וכי בטעות כזאת כדי לבטל. כשהנאשם מניח, למשל, שהתחייבותו של קצין משטרת או של פרקליט מחייבת את בית-המשפט, או כשהוא מאמין שאמנם לא יעשה כן במקומנו שבית-המשפט יחמיר במקרים שהקידתו להקל, ומתוך הנחה או אמונה זו הודה באשמה, כי אז ירצה לו בית-המשפט לחזור בו מהודאיתו לכשעמד על טעונו. במקרים כאלה יש ונitin גם לומר שהנאשם לא הבין קרואית ממשמעות ההודאה⁶⁴. והוא גם ע"פ 3673/03 עגנון נ' מדינת ישראל (טרם פורסם), שבו בוטלה הודאותה והרשעתו של נאשם בהסדר טיעון מכיוון שבית המשפט גור על הנאשם עונשי מאסר מצטברים אף על פי שהנאשם הבין מדברים שהשמייע בבית המשפט קודם להודאותו כי אם יודה הוא ירצה את עונשי המאסר בחיפה.

59. שם, בעמ' 552. ראו גם: ע"פ פלוני (לעיל, הערת 9), בעמ' 596.

60. שם, בעמ' 611: "בית-המשפט יודא כי ההודאה היא הודאית אמת, וכי הנאשם הבין את משמעותה הודאיתו ואת התוצאות הצפויות בעקבותיה".

61. ראו: Brady v. United States 397 U.S. 742, p.748, 90 S.Ct. 1463, p. 1469, 25 LEd. 2d 747, 2d 747, (להלן: פרשת Brady). שם נקבע בהקשר של הודהה שהושגה בהסדר טיעון כד: "Waivers of constitutional rights not only must be voluntary but must be knowing, intelligent acts done with sufficient awareness of the relevant circumstances and likely consequences" (לעיל, הערת 40).

62. ראו גם: פרשת Mabry (לעיל, הערת 40); Wayne R. LaFave, Jerold H. Israel and Nancy J. King, *Criminal Procedure* (Vol. 4, 2nd ed., 1999), § 21.4(b)–21.4(d).

63. בפרשת Turner (לעיל, הערת 13) נפסקה הודהה של נאשם שנייתה לאחר שהמליץ לו סגנו להודות. זאת מכיוון שהנאשם עלול היה לטועה ולהבין שהמלצת הסגנו ניתנת על דעת השופט, אף שהדברים לא נאמרו, שכן הסגנו נפגש קודם לכן עם השופט.

איןנו כפוף להסדר הטיעון (אף כי לפי דין החוזים הרגלים, הצורך בהשלמה כזו לא היה פוגע בנסיבות החוזה או בתקופתו). הנאשם חייב להיות מודע מודעות ממשית ולא קונסטרוקטיבית לנסיבות הודאו ו להשלכותיה. ללא מודעות כזו אין לקבל את הודאו. למעשה די בספק לגבי הבנתו אתנסיבות ההודאה כדי שיתאפשר לו לחזור ממנה.⁶⁴ כיוון נראה שלכללו זה יש מעמד חוקתי.⁶⁵

קבלת העמדה שלפיה התביעה רשאית לטען לעונש השונה מהמוסכם, ללא הורת הנאשם במשפט מפני אפשרות זו, סותרת תפיסה זו. עמדה זו, שאומצה בידי השופטים בעניין פלוניים, אינה מתיישבת עם דרישת היגיינות ועם החשיבות הרבה שיותה ההחלטה להסביר לנאשם את הסיכונים בהסדר הטיעון. אין היא מתיישבת עם הלכת בחמוץקי, שלפיה הודהה שניתנה ללא שהבין הנאשם את השלכותיה, אינה תקפה.

5. המסקנה

בכל האמור לעיל אין כדי למגעו מהتبיעה להגביל את התחייבותה לערכאה הראשונה בלבד. יתכן כי מטעמים מינימליים تعدיף התביעה כי לאחר שידחה בית המשפט את הסדר הטיעון היא תורשה לשקל מוחש את עמדתה. התביעה עשויה להעדריך עמדה זו מכיוון שברוב המקרים הטעובת המאשרת את הסדר הטיעון אינה התובעת המחייבת על עמדת

64. ראו דע"פ 4955/00 שמאלוב נ' מדינת ישראל (לא פורסם); לא פעם, כאשר הנאשם טוען כי לא הבין אתנסיבות הודאו או השלכותיה, בית המשפט בודק עובדות אם יש בסיס להחש שמא סגנורו של הנאשם גרם לו לטעות. לעיתים בית המשפט אף מבקש לקבל תצהיר של סגנורו שifyזג את הנאשם בערכאה ראשונה, רק כאשר מתברר שאין בסיס לטענת הנאשם כי לא הבין את השלכות ההודאה, בקשתו לחזור מההודאה נדחתה. ראו למשל ע"פ 4094/94 אבויידאס נ' מדינת ישראל (לא פורסם); וכן רע"פ 4192/02 סלמן נ' מדינת ישראל (טרם פורסם). האמור לעיל מלמד כי הודהה הנאשם נפסדת גם במקום שאידהנת משמעותה או השלכותיה נבעה מטעות של סגנורו.

65. ראו בג"ץ קוגן (לעיל, העלה 26), עמ' 81 – שם נקבע לאחר סקירת אינטראס ההסתמכות והציפייה של הנאשם בהסדר טיעון כי "קיים עצמת ההגנה על אינטרסים אלה של הנאשם וכותה לתיווך ניכר, בעקבות חקיקת חוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו. הזכות לחיירות היא עתה כחות חוקית"; השוו גם לקבעת בית המשפט העליון של ארצות הברית בפרשת *Mabry* (לעיל, העלה 40), שלפיה כאשר הנאשם אינו מודע להשלכות הודאו, נפגעת זכותו החוקית להליך הוגן; ראו גם פרשת *Brady* (לעיל, העלה 61), עמ' 748, שם נקבע כי ויתור על הזכות החוקית למשפט צריכה להיות לא רק מרצתן, אלא גם ארכיה להיעשות מתוך מודעות מספקת של הנسبות הרלוונטיות וההתוצאות האפשריות; בארץ הזכות להליך הוגן אינה מעוגנת ישרות בחוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו. עם זאת היא נגוררת מהकות חוקית לכבוד האדם ומזכויותיו לחיירות ולKENNIN. ראו אהרון ברק, "הគונסטיוטיז'ונליזציה של מעדצת המשפט בעקבות חוקי היסוד והשלכותיה על המשפט הפלילי (המחותי והדוני)", מהקר מפט יג (תשנ"ו) 5, עמ' 22-23. נראה כי מתן תוקף להודהה של הנאשם בתמורה לאותהייבות של התביעה, ללא שה הנאשם מודע למגבלות התחייבות, פוגעת בזכותו החוקית להליך הוגן.

התביעה בעדרעור.⁶⁶ ואולם במקרה כזה על התביעה לצין ואת במוורש בהסדר הטיעון בליך הסביר בעל פה. הנאשם יכול לשקל את עמדתו כלפי ההסדר במקרה כזה בהתחשב גם בתוון זהה. אולם בהיעדר הסכמה של הנאשם לקביעת סיג למאץ של התביעה לקיים את העונש המוסכם, אין להכיר בקיומו של סיג כאמור אחרי שה הנאשם הוודה ושינה בכך את מצבו לרעה.

מכלול השיקולים שלעיל למסקנה כי בהיעדר הגבלה מפורשת, הסדר טיעון צריך להתרפרש כמחיב את התביעה בראשונה כמו גם בשלב העדרעור. אולם גם אם כך הדבר, עדין ייתכן כי התביעה רשאית להשתחרר מהסדר הטיעון מכוח הלכת ההשתחררות על אף הייעדרו של סעיף מפורש שכזה. השאלה שנותרה היא, אם כן, האם לאחר תחינה מוחדשת, מכוח הלכת ההשתחררות, התביעה רשאית לתמוך בפסק הדין שדחה את הסדר הטיעון בשלב העדרעור. לשאלת זו אפנה כעת.

ה. הלבת ההשתחררות

בפרק זה אבחן האם התביעה רשאית להשתחרר מחובתה לטעון על פי הסדר טיעון בשלב העדרעור, לאחר דחינת ההסדר בערכאה ראשונה. בשלב הראויון אציג בקיצור את הלכת השתחררות מהווה רשות. בשלב השני אבחן את התנאים להשתחררות מהסדר טיעון. בשלב השלישי אבחן האם יש מקום להקל בדרישות להשתחררות מהסדר כאשר השתחררות נעשית בשלב העדרעור. לבסוף אדון בהשלכות השתחררות התביעה מהמסכם על תוקפה של הודאת הנאשם.

1. הלכת ההשתחררות – כללי

הסדר טיעון הוא חוזה רשות.⁶⁷ במקביל לדיני החזויים (ולחוויות סדר הדין הפלילי) חלים עליו גם דין המשפט המינהלי. זו "הדו-אליות הנורומטטיבית" של הדין החל על חוזים שהשליטו נסיך להם.⁶⁸ בכלל, חוזים יש לכבד. זה עקרון יסוד בדייני חוזים. עם זאת רשות מינימלית צריכה להפעיל בכל מקרה את שיקול דעתה באופן עצמאי למען קידום האינטרסים הציבוריים המופקדים בידיה. זה עקרון יסוד במשפט המינהלי. כבילה שיקול הדעת בחוזה פוגעת בעקרון זה. כבילה זו עלולה לפגוע באינטרסים הציבוריים שהדרשות מופקחת עליו. הצורך לאוון בין האינטרסים בקיים חוזים ובין יכולתה של הרשות לקדם את האינטרסים הציבוריים הוביל להסמכת הרשות להשתחרר מחוזים כאשר צורכי ציבור חיוניים מחייבים זאת.⁶⁹ כלל זה כונה

66. ערעור על דחינת הסדר טיעון שנערך עם התביעה המשטרית בבית משפט השלום יטוף על ידי פרקליטות המחווז בבית המשפט המחווז. ערעור על פסק דין שניין בבית משפט מהחויז, שהופיע בו פרקליט מפרקליות המחויז, מטופל לדוב על ידי פרקליט מחלשכה הראשית של פרקליטות המדרינה.

67. ראו לעיל, הערה 22.

68. ראו לעיל, הערה 29 והטקסט שלידת.

69. בג"ץ 311/60 י. מילר, מהנדס (סוכנות זיבוא) בע"מ נ' שר התעשייה, פ"ד טו 1989 (להלן: בג"ץ מלך).

"הלכת השתחררות".⁷⁰ בעבר ניתן היה למצוא פסיקות אשר לא עמדו על הדרישה כי ריק צורכי ציבור חיוניים יצדיקו השתחררות מוחזה רשות, ובכעו מבחנים הנראים מקרים יותר עם הרשות.⁷¹ עם זאת, לאחרונה הבahir בית המשפט כי רק "צורכי ציבור חיוניים" יכולים להצדיק השתחררות מוחזה רשות.⁷²

2. השתחררות מהסדר טיעון לפני סיום ההליכים בערכאה הראשונה

כיוון שהסדר טיעון הנה תווה רשות, הלכת השתחררות חלה גם עליו. כאשר צורכי ציבור חיוניים מחייבים זאת, התביעה רשאית ל השתחרר מהסדר טיעון, השאללה, מתי הצורך להשתחרר מוחזה מצע צורכי ציבור חיוניים", תלואה כМОון במלול האינטראסים המשפיעים על החלטה להשתחרר מהסדר. בשלב זה אין בווחן את השאלה הסופיפית יותר, הנוגעת בהשתחררות מהסדר טיעון בשלב הערעור; זו תידון בסעיף הבא. השאלהبعث היא כיצד נקבע כי קיימים צורכי ציבור חיוניים המצדיקים השתחררות מהסדר טיעון בכלל, ומהסדר טיעון דנן בפרט, גם לו הייתה התביעה מבקשת להשתחרר מהסדרים כבר בערכאה הראשונה. חיוניות הצרכים חייבת להיבחן אל מול השיקולים התומכים בקיום הסדר הטיעון. השיקולים עשויים לשנתנות מהסדר אחד למשנהו ותלוים באופי העבירות, בסיבה לשינוי העמודה של התביעה, בשלב שבו הרשות מבקשת להשתחרר מהסדר, ועוד. כך, בעניין ארביב אושרה החלטה של התביעה להשתחרר מהסדר טיעון.⁷³ במקורה ההוא מיד לאחר עירcit הסדר הטיעון נתגלה למדיינה פרט מוחתי חדש. לפיכך יומיים לאחר עירcit הסדר הטיעון הודיעה התובעת לעותרת כי היא חוזרת בה מן ההסדר. החזרה מן ההסדר באהה לפניה שהעותרת הוותה או שינתה את מצבה לרעה בכל צורה אחרת בהסתמך על הסדר. בית המשפט, מפי הבשיא ברק, אישר את החלטת התביעה, נקבע כי כשמדובר שוקלת השתחררות מהסדר טיעון עליה לאון בין שלושה אינטראסים: האינטראס הציבורי בקיים התחייבות שלטונית (האינטראס באמנות השלטון), האינטראס הציבורי באכיפת החוק והאינטראס של הנאהם. במקורה זה, לאור העובדות החדשנות שנטגלו, האינטראס הציבורי באכיפת החוק כבד יותר מהאחרים.

70. שלו (לעיל, העירה 22), בעמ' 75-67; ברק (ארז) (לעיל, העירה 28), בעמ' 155-188.

71. לעיתים השתמש בית המשפט בניסוחים גורפים שכמעט אינם מסיגים את כוחה של הרשות להשתחרר מוחזה שלטוני, ראו בג"ץ 70/242 לביב נ' שר האוצר, פ"ד כד(2), בעמ' 315, 313, ולעתים הציג הצעגה החלטת השתחררות כאיזון אינטראסים בלבד, שבטנו התחייבות החוותית מוחזה רק שיקול אחד מבין מגוון השיקולים המנחים את הרשות, בלי לודגש את התנאי של "צורכי ציבור חיוניים"; ראו בג"ץ 124/79 צובה נ' שר הבטחון, פ"ד לד(2), 752, בעמ' 754-755; וכן בג"ץ ארביב (לעיל, העירה 19).

72. ע"א רגב (לעיל, העירה 23), בעמ' 525 (השתחררות מוחזה רשות אפשרית רק אם "צורכי ציבור חיוניים" אינם מתיישבים עם המשך קשר החוץ); ע"א 250/88 קופת חולים של השתחררות הכללית של העובדים בישראל נ' עיריית ארד-שבע, פ"ד מג(4) 488 (להלן: ע"א קופת חולים) (עירייה אינה יכולה להשתחרר מוחזה בו התחייבה שלא לגבות ארנונה מקופת חולים בתמורה להקמת בית חולים בשטח העיר בשל קשיים תקציביים שכן אלו אינם מוחווים "צורכי ציבור חיוניים").

73. בג"ץ ארביב (לעיל, העירה 19), בעמ' 405.

הainteres של העותרת הנו אך ציפייה של יומיים שהחותזה יקיים بلا הסתמכות עליו. לפיכך השתחררות מההסדר סבירה. עם זאת הנשיא ברק מציין כי עצם הדבר שהעותרת טרם הודתה, לא היה די בזאת כדי להציג השתחררות מההסדר אל מולו הtgtלו גם עובדות רלוונטיות חדשות. כמו כן למורות גילוי העובדות החדשות, לא היה מקום לאפשר לתביעה להשתחרר מההסדר לו בבקשת התביעה לבטלו לאחר הוותרת העותרת שניתנה בהסתמכת על ההסדר.⁷⁴ מציין כי השופט (כתוארו אז) ברק לא הבהיר את המבחן של "צורכי ציבור חיוניים" בהחלטתו. נראה שהסבירה לכך היא כי בעת מתן ההחלטה טרם הגיע בית המשפט העליון סופית את עמדתו בשאלת אם איזון האינטראסים צריך להיעשות בכפיפות למבחן זה⁷⁵ ואת עוד, יתרון שההתעלמות מבחן זה נבעה מכך שבאותו שלב עדין לא הכרעה הפטיקה אם הסדר טיעון ינותחו בחוזה רשות לכל דבר. בכל מקרה, לפחות מאז פרשת רגב,⁷⁶ ברור כי השתחררות מכל חוות רשות, ובכלל זה מהסדר טיעון, אפשרית רק כאשר קיימים "צורכי ציבור חיוניים" המצדיקים זאת. לפיכך יש לבחון את מלאכת איזון האינטראסים שהזוכרה בעניין ארביב באספקדריה של מבחן צורכי הציבור החיוניים.⁷⁷

על רקע השיקולים הרלוונטיים, כפי שיפורטו בעניין ארביב, השאלה היא האם בפרשיות פרץ, מזרחי ופלונים היה מקום לקבוע כי נוכחות קיומם של צורכי ציבור חיוניים יש להתייר ל התביעה להשתחרר מהתביעות, לו בבקשתו לעשות כן בשלב הדיוניים בערכאה הראשונה? סבורני כי יש לשולח את האפשרות. אמנם יתכן כי לא היה ראוי להציג לנאים בשלוש הפרשות הנידונות את ההסדר שהצע לחתם. אך בכך אין כדי להצדיק השתחררות מן ההסדר. במקרים דגון, בגין ארביב, לא חל כל שינוי בתמונה הראיתית שהיתה בידי התביעה בעת עריכת ההסדר. התביעה בקשה להשתחרר מן ההחלטה רק מן המטען שבמחשבה שנייה הגיעה למסקנה כי ערכתו מלכתחילה הייתה מוטעית. אין פירוש הדברים כי לעולם לא תורשה התביעה לתקן הסדר טיעון מוטעה. אולם רק כאשר הגוק מקומות התביעות גדול ביותר עד כי ניתן לראות בו צורך ציבור חיוני, ניתן להצדיק השתחררות כזו. וכן בפרשיות שלפנינו הייתה השתחררות כזו אסורה. גם בית המשפט בעניין פלונים קבע כי התביעה הייתה מחויבת להסדר בערכאה הדיונית.⁷⁸ לפי גישתו, בשלב העדרעור התמונה משתנה. בשלב זה התביעה רשאית שלא להגן על הסדר הטיעון גם אם אסור היה לה לעשות כן לפני דוחית ההסדר בערכאה הדיונית. לפיכך השאלה המחייבת היא, האם בשלב העדרעור יש שיקולים חדשים שבעקבותיהם ניתן לקבוע צורכי ציבור חיוניים המחייבים השחררות מההסדר? לשאלת זו אפנה כעת.

74. שם, שם. למשקלה של הסדר טיעון ראו גם דפנה ברק-ארז, "הגנת הסתמכות במשפט המינהלי", משפטים כו' (תשנ"ו) 17, בעמ' 61-63.

75. היו פסקי דין שהודיעו את המבחן האמור. לדוגמה, בג"ץ מילר (לעיל, הערת 69), בעמ' 2002; ע"א קופת חולים (לעיל הערת 72), בעמ' 493; לעומת זאת, כמו בבג"ץ ארביב (לעיל, הערת 19), שבחנו את הלכת השתחררות במקרה של איזון אינטראסים ללא כפיפות למבחן צורכי הציבור החיוניים; לביקורת על גישה זו ראו ברק (ארז) (לעיל, הערת 28), בעמ' 179-178.

76. ראו לעיל, הערת 23.

77. ראו גם ברק (ארז) (לעיל, הערת 28), בעמ' 170-181.

78. ע"פ פלונים (לעיל, הערת 2), פסקה 17 לפסק דיבנו של הנשיא ברק.

3. השתררות מהסדר טיעון בשלב הערעור

עד כה רأינו כי רק צורכי ציבור חיוניים יכולים להצדיק השתררות של התביעה מהסדר טיעון, וכי בפרשנות שלילית לא ניתן היה להציג עלי צורכי ציבור כאלו בעת הדיונים בערכאה הראשונה. השאלה שעדין מחייבת התיחסות היא האם המסקנה צריכה להיות שונה אם השתררות התביעה מגיעה בשלב הערעור, לאחר שערכאה הראשונה כבר הביאה את עמדתה כי העונש שהוצע בהסדר הטיעון אינו ראוי.

כאמור, בעניין פלונים הנשי ברק מצין כי בשלב הערעור על פסק דין שדחה הסדר טיעון עומד בפניו התביעה נתון נוספת, והוא פסק דינה של הערכאה הראשונה. זה שיקול רלוונטי חדש העשויה להצדיק השתררות מן החוויה. ברק אינו מצין מדוע יש לחת משקל להכרעתה של הערכאה הדיונית, אולם ניתן למצאו שתי הצדקות לעמדת זו. ראשית, ניתן לטיעון כי הדבר מתחייב מהחויה למתן לבוד להחלטות שיפוטיות. התביעה חייבת לכבד את עמדת בית המשפט, שלפיה הסדר הטיעון אינו ראוי, ולכן חייבת להביא שיקול חדש זה במאזן שיקוליה. שנית, ניתן לטיעון כי התחשבות בהחלטת הערכאה הראשונה מתחייבת כדי להגן על האינטראcitציוני באכיפה נכונה של הדין הפלילי. כפי שצווין בעניין ארביב, זה אחד השיקולים הרלוונטיים בעת ההכרעה אם להשתרר מהסדר טיעון. דחיתת הסדר צריכה להפנות את תשומת לבה של התביעה לכך שיטתעה בעריכת הסדר ולהיבלה לבחון אותו מחדש כדי להבטיח מתן משקל נכון לאינטראcitacciوني באכיפה נכונה של הדין הפלילי. במילים אחרות, דחיתת הסדר היאイトה ל辩护ה כי הסדר אינו ראוי,イトה שמחייב את התביעה במחשבה מוחדשת לגבי ההסדר.

אשר להצדקה הראשונה, ספק בעיני אם יש לה תוקף נורומי. אכן, על התביעה לכבד את בית המשפט ואת הכרעותיו. אולם ככל, אין סבור כי בקשה של התביעה או כל צד אחר להליך משפטי לשנות החלטה שיפוטית במסגרת ערעור פוגעת בכבודה של הערכאה הראשונה או בכבוד הנינתן לחייבותיה. מבנה ההליך המשפטי והלגייטימיות של השימוש בזכות הערעור מקשים על קבלת עדות שלפיה צד לערעור המבקש שעמדותו תתקבל בערעור פוגע בכנים בית המשפט. בכל מקרה, גם אם נקבל שלישיית זה משקל מסוים, אין בו כדי לגבור על הפגיעה החמורה באינטראcitacciוני הנאשם.

אשר להצדקה השנייה, אין חומרה רבה בחשש מגיעה באינטראcitacciוני באכיפת המשפט הפלילי אם תכבד התביעה את התחייבותה. כאמור, אנו עוסקים במקרה ששיקול דעת מחודש של התביעה לפני דחיתת הסדר בבית המשפט יכול לא היה מספיק כדי להצדיק השתררות מההסכם. לפיכך החלטת בית המשפט יכולה רק לחזק את הערכת הקימת של התביעה, שלפיה שוגטה בעריכת הסדר. זאת ועוד החשש שקיים ההסכם על ידי התביעה יוביל לתוצאה שאינה מאוזנת נכונה בין השיקולים השונים, איןנוכה כבדי. גם אם תטען התביעה כמוסכם בהסדר הטיעון, ערכאת הערעור תוכל לקבוע כי הסדר אינו הולם את הערעור ולדוחתו.⁷ למעשה, בגיןוד למצב בערכאה הדיונית שלא שמעה נימוקים נגד הסדר, בערכאת הערעור יהיו מונחים נימוקי גור הדין של הערכאה הראשונה. לפיכך דווקא

7. ע"פ פלוני (לעיל, העלה 9), בעמ' 608-610.

בשלב העreauר, הסיכון שהשיקול בדבר האינטראס הציבורי באכיפת החוק לא יקבל משקל בגין על ידי בית המשפט הוא קטן יחסית.

אל מול המשקל המוסיים שיש לחת להכרעה של הערכאה הראשונה, עומדת השלב הדינמי שבו השאלה עולה. הנאשם קיים את חלקו בהסדר, הודה והורשע בהסתמך על התהייבות התביעה לפועל להטלת העונש המוסכם. לאינטראס ההסתמכות שלו משקל רב,⁸⁰ והשתחררות התביעה מהתחייבותה בשלב זה תפגע בו קשה. זאת ועוד, ההסתמכות של הנאשם בשלב העreauר משמעותית ביותר. בהתבסס על התהייבות התביעה לטעון לעונש מקל הוא ויתר על כוותו למשפט. אין להטעים גם מן החשש שהנאשם הסכים להודות אף על פי שסביר שיש סיכוי סביר שיזוכה, משום שחומרת העונש שיטילו עליו אם יורשע ללא הסדר. יתרה מזאת, יתכן כי הנאשם יכול היה להראות בהליך מלא שנסיבות ביצוע העבירה אינן כה חמורות כפי שניתנו להתרשם מקרים כתוב האישום. יתכן גם כי הנאשם סביר, שבמהלך מלא שהוא נחשפים בו העדים יכולה הייתה להציג תמונה שונה. למורות כל זאת הוא העדיף את התהייבות התביעה לפועל להטלת עונש קל יחסית על פני הסיכון הכרוך בניהול ההליך. נוכחות השלב שבו התביעה חוזרת בה מתחייבות זו,קשה על הנאשם אפלו להביא ראיות לעניין העונש. כאשר אל מול הצורך להתחשב במתלטת בית המשפט נשוא העreauר עומדת אינטראס ההסתמכות על משקלו המוחיד בשלב העreauר, אין צורך זה כדי להצדיק השתחררות מההסדר.⁸¹

ניתן לטעון כי הסמכות הנאשם מוגבלת לאחר שנדחה ההסדר בערכאה אחת, שכן ידוע לו שגם עדכאת העreauר אינה כפופה להמלצת התביעה. לדעתו, אין בכך ולא כלום. החליטה של בית המשפט לדוחות הסדר טיעון אינה פוגעת באינטראס ההסתמכות של הנאשם על התביעה ובאינטראס שבשמירה על אמינותה השלטונית. מסקנה זו נוכונה דווקא מכיוון שהנאשם יודע מראש שבית המשפט אינו כפוי להסדר הטיעון.⁸² מנגד, השתחררות של התביעה מההסדר פוגעת בשני האינטראסים.⁸³ לפיכך אין מניעה שהتبיעה תחוייב לטעון על פי התביעותה, אף אם רואו שבית המשפט ידחה את הסדר הטיעון.

לסיכום, נראה לי כי בשלב העreauר המדינה יכולה לשחרר מתחייבותה להסדר הטיעון רק אם הייתה רשאית להשחרר מהסדר גם בערכאה הראשונה, או אם תלו שינויים משמעותיים שבטעים נחשף צורך ציבורי חוני בהשתחררות מההסדר. עצם העובדה שהערכאה הראשונה דחתה את ההסדר אינה עילה לשחררות ממנה נוכחה משקלו הרב של אינטראס ההסתמכות של הנאשם בשלב העreauר.

80. בג"ץ ארביב (לעיל, העלה 19), עמ' 404.

81. אמנים הנאשם נושא בסיכון שבית המשפט יסטה מהסדר הטיעון, אך זה סיכון צפוי שכן הנאשם הוזהר מפניו במפורש. התממשות בסיכון אינה פוגעת באינטראס ההסתמכות שלו. ראו ע"פ פלוני (לעיל, העלה 9), עמ' 615. אולם בהיעדר סיג להתייבות התביעה בשלב העreauר, הוא רשאי להניח שהتبיעה תכבד את התהייבותה על פי ההסדר. لكن השתחררות התביעה מתחייבות אלו פוגעת באינטראס ההסתמכות שלו.

82. שם.

83. בג"ץ ארביב (לעיל, העלה 19), עמ' 404-402.

בחינת יחסו של בית המשפט העליון לעמדת התביעה במקרים דנן מחויקת עוד יותר את המסקנה כי לא היה מקום להשתחררות מן התחייבויות שניתנו לנאים. בעניין פלוניים,⁸⁴ אף שקבע בית המשפט כי התביעה רשאית לטען בגין בוגוד להסדר, נחתה עמדת העתקה.⁸⁵ בפרשנות פרץ ומזרחי, גם השופט פרוקצ'יה, שנטה לדעה כי התביעה רשאית לטען בערעור נגד הסדר הטיעון, הצרפה לחבילה לモותם בחתלתם לקבל את ערעור הנאים ולהתיל עליהם עונש על פי הסדר הטיעון. מכאן שגム לדעת השופטים, שסבירו כי התביעה רשאית לשנות את עמדתה בשלב הערעור, לא היה מקום לקבל את העמדה מחדש שהציגה התביעה בשלב הערעור. לפיכך קשה לקבל את הטענה כי צורכי ציבור חיוניים חיינו את התביעה להציג עמה זו. אם בית המשפט העליון מקבל את ערעור הנאים, לא יתכן שאותו בית משפט יקבע שהתנוגדות התביעה לקבלת הערעור מטורכי ציבור חיוניים.

4. השחרורות מהסדר טיעון ותוקפה של הودאת נאים

אולם גם אם התביעה הייתה רשאית להשתחרר מתחייבתה זו, סבירני כי עם השחרורה קמה לנאים הוכחות לחזור בו מהודאותו. זאת מכיוון שקבלת הודאת הנאים שנייה בתמורה להבטחה שלא מומשה, סותרת את עקרונות הדין הפלילי.
במקביל לדיני החזום ולמשפט המיגרלי, הסדר טיעון נשלט גם על ידי כללי סדר הדין הפלילי ועקרונותיו. חלק מעקרונות אלו מעמד חזתי.⁸⁶ כוחו של הנאים להזדהות ולהזכיר בכך את הлик הבאת הריאות מצוי בכללים ובעקרונות אלו של סדר הדין הפלילי.⁸⁷ כך לדוגמה: הנאים זכאי לחזור בו מתחייבתו להזדהות, לפחות עד מתן החוזאה בבית המשפט, גם אם הייתה התחייבות מחיבת על פי הכללים הרגילים של דין החזום.⁸⁸ בדומה, הודאת הנאים ניתנת לביטול אם ניתנה ללא הבנה מלאה של מהותה או השלכותיה, גם אם על פי דין החזום הרגילים לא היה חוסר הבנה והקנה זכות לבטל את החוזה.⁸⁹

84. בהסדר הטיעון הוסכם כי התביעה תעבור להטלה שירות לתועלת הציבור על הנאים במסגרת צו מבנן שיזוא אלא הרשעתם. בערעור בבקשת התביעה לקיים את פסק הדין של בית המשפט המחויז שהטיל על הנאים עונש מאסר, שחקלו ריצוי בפועל. בית המשפט העליון הכיר בזכותו של התביעה לטען בערעור בגין הסדר הטיעון, ובכל זאת לאחר ששקל את עמדתה, ביטל את עונשי המאסר והטיל על הנאים לבער עיריות לטענת התביעה. ההבדל היחיד בין העונש שהוסכם בהסדר זהה שהוטל לבסוף בבית המשפט העליון, היה בחתימת בית המשפט לאשר את הרשות הנאים אף על פי שהסדר הטיעון הוסכם כי התביעה תעבור לצו מבנן ללא הרשותה. אולם בעיקרו, ערכו רשותם של הנאים התקבל בגין לעמדת התביעה.

85. ברק (לעיל, הערא 65), בעמ' 22.

86. סעיף 153 לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], תשמ"ב-1982, ס"ח 43.

87. ראו בגין ארביב (לעיל, הערא 19), בעמ' 399.

88. לעיל, הערא 58 והתקסט שלידה. אמנים גם על פי דין חוזים ניתן לבטל חוות שנערך עקב טעות. ראו סעיף 14 לחוק החזום (חלק כללי). אולם זכות הביטול בעקבות טעות חד-צדדית בדייני חוזים מוגבלת לרובה יותר מזכותו של הנאים לבטל הودאה שניתנה ללא הבנה מלאה של ממשועות ושל השלכותיה. לדוגמה: צד שטעה צריך להוכיח שלא היה מתקשר בחוזה אלמלא

מה ההשלכה של כללים אלו על תוקפה של הودאות נאשם כאשר אין הרשות מקיימת את חלקה בהסדר? בארצות הברית קבע בית המשפט העליון כי כאשר הנאשם מודה בתמורה להבטחה של התביעה בהסדר טיעון, הפרת הבטחה ללא ביטול הودאה פוגעת בוכנותו החוקית להליך הוגן.⁸⁹ סבורני כי זה הדין גם בישראל. כפי שראינו, כמו בארצות הברית, גם בארץ, כדי שהודאות נאשם תהיה תקפה עליה להינתן מרצון החופשי ומתחוק הבנת תוכנה והשלכותיה.⁹⁰ אם הנאשם סבור שהتبיעה חייבת לטען באופן מסוים ועקב כך מודה באשמה, ואחר כך התביעה משתחררת מההסדר וטעונת אחרת, הרי שהנאשם לא הבין את השלכות הודאותו על פי ההסדר. הנאשם סבר שהודאותו מבטיחה שהتبיעה תעטן באופן מסוים, ולאחר מכן הסתר לו שלא זו הייתה תוצאה הودאה. במקורה כזו ה Hodah פגומה. מובן שנייתן להכשיר הודאות כאלו אם ייאמר לנאשם במפורש, במסגרת ההסדר, כי התביעה רשאית לשחרר ממנו בתנאים מסוימים.⁹¹ אולם ככל עוד לא נאמר לו אחרת, תוקפה של ה Hodah מותנה בכך שהتبיעה תקיים את שובהטה לנאשם בהתאם להסדר הטיעון.

כיצד יש ליישב כלל זה עם הלכת השתחררות? סבורני כי אין בהכרח סתייה בין הכללים. תוקפה של ה Hodah לחדוד ולהלכת השתחררות לחוד. אם צורכי ציבור חיוניים מחייבים את התביעה לשחרר מהסדר הטיעון, היא רשאית לעשות כן. אולם במקרה כזה נתממש הפגם בתוקפה של ה Hodah נאשם. על בית המשפט להציג לנאשם במקרים אלו לחזור בו מה Hodat, כפי שנעשה במקרים שבהם התבessa ה Hodah נאשם על טעות בהבנת הסדר הטיעון.⁹² השתמכות על ה Hodat של הנאשם שנייתה בהתקבש על הבטחה שלא מומשה, אינה חוקית.⁹³ לפיכך אם התביעה מחייבת לשחרר מהתחייבותה, הנאשם רשאי לחזור בו מה Hodat.

הטעות כדי שתקיים לו הזכות לבטל. הנאשם זכאי לבטל הסדר טיעון אם טעה (למשל לגבי כיפותו של בית המשפט להסדר) אף ללא להוכיח שבלי הטעות היה נמנע מלהתקשר בהסדר. דוגמה זו, כמובן, אינה ממחה את ההבדלים בין כוחו של הנאשם לבטל הסדר לפי כללי סדר הדין הפלילי לבין כוחו של צד לבטל חוות לפי דין הטעות.

⁸⁹. ראו: פרשת Santobello (עליל, העלה 14). This phase of the process of criminal justice, and the adjudicative element inherent in accepting a plea of guilty, must be attended by safeguards to insure the defendant what is reasonably due in the circumstances. Those circumstances will vary, but a constant factor is that when a plea rests in any significant degree on a promise or agreement of the prosecutor, so that it can be said to be part of the inducement or consideration, such promise must be fulfilled." שם, בעמ' 498-499; ראו

גם הtekst בהערה 40.

⁹⁰. לעיל, הערות 58-63 והtekst שלידן.

⁹¹. ראו גם לעיל, העלה 37 והtekst שלידת.

⁹². ראו דוגמאות לעיל בהערה 58. בית המשפט רשאי לנאשם לחזור בו מה Hodat בכל שלב של המשפט, ובכלל זה-author הכרעת הדין, מנומותים מיוחדים שיידרשו. ראו סעיף 153 לחוק סדר הדין הפלילי [גוסח משולב], תשמ"ב-1982, ס"ח 43.

⁹³. ראו לעיל, העלה 65.

⁹⁴. ע"פ פלוני (עליל, העלה 9), בעמ' 614-615; ראו גם ע"פ 4886 גלישקו נ' מדינת ישראל, פ"ד נז(1) 875, בעמ' 879.

עמדה זו מתיזבת גם עם גישתו של בית המשפט העליון בפסק הדין המרכזי בסוגיית הסדרי הטיעון, בעניין פלוני. במקרה ההוא נקבע כי לאחר שהטיל בית המשפט על הנאשם עונש כבד מהתוכם בהסדר הטיעון, אין הנאשם רשאי לחזור בו מהודאות.⁹⁵ עם זאת, כמו בעניין בחמוץקי, הדגיש בית המשפט כי הודהה תקפה רק אם הנאשם מודיע למסוכנו של בית המשפט להטיל עונש כבד מהווצע על ידי התביעה כמו גם ליתר התוצאות של הסדר הטיעון.⁹⁶ בית המשפט לא הסתפק בחובת התביעה והסגור כדי להסביר לנԱשם על תוכן התחייבותו, וכבע כי על המוחב המקביל הסדר טיעון להסביר לנԱשם בעצמו את משמעותה הסכמתה. במקרה ההוא דחה בית המשפט את בקשה ההגנה לאפשר לנԱשם לחזור בו מהודאות לאחר דחיתת הסדר, משומם שהニアשם הוזהר כדי מפני האפשרות שהסדר יידח. אולם השופט דורית בייניש, שכתבה את פסק הדין בעניין פלוני, מצינה במפורש כי אם לא הבין הנאשם את תוצאות הוודאות, ובמיוחד לא הוזהר מפני האפשרות שבית המשפט יטעה מן הסדר, כי אז יש לאפשר לו לחזור מהודאות.⁹⁷ מכאן שגם שוגם בארץ מותנית תוקפה של הודהה בהבנת הנאשם את השלכותיה. לפיכך מקום שלא הוזהר בו הנאשם כו הודהה את הסדר הטיעון רשותה להשתחרר מהסדר, והוא מחייב להשתחרר ממנו, הנאשם זכאי לחזור בו מהודאות.

ד. מסקנות

בפרשיות פרין, מזרחי, פלוני נידונה שאלת עמדת התביעה לאחר דחיתת הסדר טיעון. בעניין פרין ומזרחי קבעו שופטי הרוב בפסק הדין שה瑱ועה חייבת לטען על פי הסדר הטיעון גם בשלב העreauור, ואילו הרכב בעניין פלוני סבר כי אם לאחר בחינה מחודשת瑱ועה סבורה שהסדר אינו ראוי, היא רשאית להגן על פסק הדין שדחה את הסדר הטיעון ולא על הסדר הטיעון. הבסיס המשפטי להחלות אלו לא הבהיר. כפי שראינו לעיל, יש לפרש את העימות מדבר התחייבות瑱ועה לחובתה. מטעם זה, בהחלטה אחת בסכם בין瑱ועה לנԱשם, חובה על瑱ועה לטען בהתאם להתחייבתה גם בשלב העreauור. השתדרדות מוחבה זו אפשרית רק על פי הלכת ההשתדרות, בהינתן צורכי ציבור חיוניים.

אם לא אפשר בית המשפט ל瑱ועה להשתחרר בקלות מהסדרי הטיעון, יוסיף הדבר לוודאות המשפטי ויחזק את האמון במערכות המשפטי ובמוסד הסדרי הטיעון. זו תוצאה יעילה ורצויה משומם שהיא תביא לניצול עיל יותר של המשפטים הנתונים ל瑱ועה.

95. ע"פ פלוני (לעיל, העלה 9, בעמ' 611): "בית-המשפט יודא כי הודהה היא הודית אמת, וכי הנאשם הבין את משמעותה הודיתו ואת התוצאות הצפויות בעקבותיה" (התdegשות הוספו – א"ג).

96. שם, בעמ' 614. בנסיבות את הטענה שהニアשם אינו יכול לטען להסתמכות על העונש המוכן, השופט ביבניש מסביר כי "אין הסדר הטיעון מיקם לנԱשם אינטראס הסתמכות מוגן במשמעותו הרגילה, הנאשם לא שינה מצבו לדעה בהסתמכו על פעולות בית-המשפט, אלא בהסתבס על הבטחת瑱ועה להשתדר ולסייע". (שם, בעמ' 615). מכאן שגם בית המשפט אינו מקיים את הסדר – אין הודהה בטלת. אולם אם瑱ועה אינה מקיימת את התחייבותה בסדר, אינטראס הסתמכות של הנאשם מחייב לאפשר לו לחזור בו מהודאות.

על רקו זה סבורני כי קביעה בית המשפט בעניין פלונגים שוגיה. ספק רב אם בנסיבות המקרה הצבירו נימוקים מספקים להשתחררות מהסדר הטיעון. אכן יתכן שלא היה מקום לעורך את הסדר הטיעון שנערך מלכתחילה, אוליקשה לקבל את הטענה כי התקיימו צורכי ציבור חוניים שהתקיימות ממנהו, אולי חשוב מכך, אם התביעה מחייבת להשתחרר מן הסדר עליה לבקש מבית המשפט של הערעור לאפשר לנאשם לחזור בו מהודאותו ולהזכיר את התקיק לשמיעה מחודשת בפני הערכאה הראשונה. הסמכות על הودאות נאשם שהושגה בתמורה להבטחה שהופרה, פוגעת שלא כדין בובתו של הנאשם להליך הוגן.